

**GYMNASIEELEVERS UPPFATTNINGAR OM
SVENSK KULTUR**

TIINA ONKAMO

Pro gradu-avhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institution för språk

Våren 2013

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta: Humanistinen tiedekunta	Laitos: Kielten laitos
Tekijä: Tiina Onkamo	
Työn nimi: Gymnasieelevers uppfattningar om svensk kultur	
Oppiaine: Ruotsin kieli	Työn laji: Pro gradu -tutkielma
Aika: Kevät 2013	Sivumäärä: 65
<p>Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää oppilaiden käsityksiä ruotsalaisesta kulttuurista sekä niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet näihin käsityksiin. Lisäksi kartoitan millaisissa tilanteissa oppilaat ovat olleet tekemisissä ruotsalaisen kulttuurin kanssa koulun ulkopuolella ja kokevatko he näistä tilanteista olleen hyötyä puolestaan koulussa ruotsin oppitunnilla.</p> <p>Tutkimusmateriaali kerättiin kyselylomakkeiden avulla. Vastaajat (n=84) olivat lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita neljästä lukiosta eri puolilta Suomea. Aineisto analysoitiin pääasiassa kvalitatiivisesti, mutta apuna käytettiin myös joitakin kvantitatiivisia menetelmiä.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella oppilaiden käsitykset ruotsalaisesta kulttuurista ja ruotsalaisista olivat pääasiassa positiivisia, mutta myös stereotyyppisiä. Suomalaisen ja ruotsalaisen kulttuurin vertailu oli yleistä ja usein niitä pidettiin melko samankaltaisina. Eniten oppilaiden käsityksiin olivat vaikuttaneet media ja koulu. Tilanteet ruotsalaisen kulttuurin kanssa voitiin luokitella seuraaviin kategorioihin: matkustus, media, sosiaaliset kontaktit ja harrastukset. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että tilanteet ruotsalaisen kulttuurin kanssa koulun ulkopuolella eivät hyödyttäneet koulussa, mikä antaa viitteitä siitä, että koulun ulkopuolella oppimista on vaikea arvioida tai tilanteet eivät ole olleet riittävän intensiivisiä oppimiskokemuksen saavuttamiseksi.</p>	
Asiasanat: uppfattningar, stereotyper, kultur, svensk kultur, informell inläring	
Säilytyspaikka: Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
2	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	9
2.1	Begreppet kultur	9
2.1.1	Kultur i allmänhet	9
2.1.2	Kultur i språkundervisning	11
2.1.3	Svensk kultur och svenskhet.....	13
2.1.4	Skillnader mellan svensk och finländsk kultur	16
2.2	Centrala begrepp	17
2.2.1	Uppfattningar och stereotyper	17
2.2.2	Kulturell sensitivitet.....	18
2.2.3	Språkattityder	19
2.2.4	Attityden till svenska språket i Finland	20
2.2.5	Tidigare studier	22
2.3	Livslångt lärande	23
2.3.1	Inläringens kontexter	23
3	MATERIAL OCH METOD	26
3.1	En kvalitativ undersökning.....	26
3.2	Materialinsamling.....	26
3.3	Enkäten.....	28
4	RESULTAT	29
4.1	Uppfattningar om svensk kultur	29
4.2	Uppfattningar om svenskar	33
4.3	Aspekter som påverkar uppfattningar om svensk kultur.....	37
4.3.1	Resande	39
4.3.2	Släkt och kompisar	41
4.3.3	Media	42
4.3.4	Skola	43
4.3.5	Andra aspekter	43
4.4	Kontakter med svensk kultur utanför skolan.....	44
4.4.1	Är kontakter med svensk kultur till nytta i klassrummet?.....	47
5	DISKUSSION	51

5.1	Diskussion om resultaten	51
5.2	Kritisk diskussion om undersökningen	55
6	AVSLUTNING	57
	LITTERATUR.....	59

1 INLEDNING

Begreppet kultur kopplas ofta till film, teater, litteratur – något som kan anses vara fint och intellektuellt. Det är värt att tänka på att kultur egentligen innebär allt som vi ser eller hör, hur vi agerar eller hur vårt samhälle är. Kultur är någonting som vi gemensamt kommit överens om (jfr t.ex. Kaikkonen 1994). Det innehåller både det abstrakta, såsom värderingar, normer och regler och det konkreta, dvs. olika produkter gjorda av människor i samhället. Även språk och kommunikation är en tät del av kultur och de kan inte skiljas åt. Det är svårt att definiera begreppet kultur för det innehåller otaliga dimensioner och synpunkter. Därför anser jag det vara så fascinerande.

Under mina pedagogiska studier genomförde jag en liten studie där jag kartlade elevernas uppfattningar om den sverigesvenska kulturen. Jag var intresserad av hur de förhöll sig till svenskarna och vad de ansåg svensk kultur innebära. Vidare frågade jag dem om de ansåg kulturens roll vara tillräcklig på svensklektionerna och vad de var intresserade av vad gäller sverigesvensk kultur. Resultaten visade att eleverna i stora drag förhöll sig relativt positivt till kulturundervisningen på lektionerna. I beskrivningar om svenskar framkom det vissa stereotypiska uppfattningar. Detta inspirerade mig att undersöka ämnet vidare. Det verkade även vara så att detta ämne inte hade undersökts tidigare just ur denna syn.

Det övergripande syftet med denna pro gradu-avhandling är att kartlägga elevernas uppfattningar om sverigesvensk kultur och svenskhet. Vidare kommer jag att undersöka de kontakterna eleverna har haft vad gäller svensk kultur utanför skolan och om dessa har varit till nytta i klassrummet. Jag inleder med att presentera de viktigaste begreppen för min avhandling som är *kultur*, *uppfattningar* och *stereotyper* och *informell inläring*. Jag lyfter fram några relevanta synpunkter inom dessa områden. Därefter kommer jag att redogöra för materialet och metoden i denna studie. Själva resultaten presenteras och analyseras i kapitel fyra och sist finns det diskussion om studien. Mina forskningsfrågor lyder:

- Hurdana uppfattningar har finskspråkiga gymnasieelever om svensk kultur och svenskar?

- Vilka aspekter har påverkat elevernas uppfattningar om svensk kultur och svenskar mest?
- Hurdana kontakter har eleverna haft med svensk kultur utanför skolan?
 - Har dessa kontakter varit till nytta på svensklektioner?

2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel presenterar jag relevanta begrepp som min studie baserar sig på. Eftersom begreppet kultur definieras så olika i olika sammanhang, ska jag definiera det både på allmän nivå och avgränsa det för denna studie vilket innebär att begreppet betraktas ur svenskhetens och undervisningens synvinkel. Vidare kommer jag att redogöra för uppfattningar och stereotyper. Även kulturell sensitivitet och språkattityder ligger nära dessa termer och därför är det väsentligt att ta hänsyn till dem. Sist presenteras begreppet livslångt lärande i vilket också informell inlärning inkluderas.

2.1 Begreppet kultur

2.1.1 Kultur i allmänhet

Kultur är ett begrepp med många olika betydelser beroende på ur vilken synvinkel man granskar det. Många anser kultur vara någonting som är gemensamt utnyttjat i en viss grupp av människor (Prinz 2011). Enligt Salo-Lee (1996: 6) anses kultur vara antingen högkultur, såsom teater, musik och litteratur, eller ett sätt att leva och bete sig (se även Hofstede 1991). För att betona kommunikationens roll konstaterar Salo-Lee (1996: 6-7) att kultur inte bara lärs utan också upprätthålls och påverkas genom kommunikation. Vidare presenterar Salo-Lee begreppet kultur som ett isberg vilket betyder att bara en del av kultur är synlig, såsom mat, språk, klädsel eller hyfs, men samtidigt är den största delen under ytan vilket består av t.ex. normer och värderingar.

Allahwerdi (1993) hävdar för sin del att kultur är ett system som bygger på information, myter och värderingar. Med hjälp av detta system utarbetar människan sina erfarenheter och perceptioner, men samtidigt sker det också förändringar i hennes roller, moral, attityder och levnadssätt. Vidare menar Allahwerdi att människan får verktyg att göra val i livet och klara sig i problematiska situationer genom att känna sin egen kultur. Det möjliggör även att man förstår att kulturer skiljer sig från varandra. Enligt min åsikt är

det ändå så att man genom att känna främmande kulturer förstår sin egen kultur bättre. Vidare anser jag att det behövs personliga kontakter för att förstå att kulturer är olika.

En likartad definition presenteras i Kaikkonen (1994: 68-69) som poängterar två faktorer vad gäller begreppet kultur – gemenskap och kommunikation. Han konstaterar att en individ alltid hör till en viss gemenskap där man kommit överens om olika normer, regler och förväntningar. Kaikkonen håller med Salo-Lee om att kommunikation mellan individer är avgörande för detta leder till att det skapas verksamhet och olika produkter. Kommunikation innebär även språk och då blir det en helhet vilket kan definieras som kultur. Vidare presenterar Kaikkonen Kellers (1983) definition (se nedan Figur 1), vilket innebär att kultur består av olika områden i den mänskliga verksamheten. Jag anser denna figur vara lämplig även för min avhandling därför att kultur inte anses bara som något abstrakt begrepp som värderingar och sociala aspekter utan den innehåller även konkreta faktorer som konst. Det finns dock en sak som Keller har utelämnat och som är värt att nämna i detta sammanhang. Därför föreslår jag att *idrott* tilläggs i denna figur för den representerar inte bara idrottskultur i ett land utan vanligen också uppfattningar om främmande kulturer (se avsnitt 4.1).

Figur 1: Individ och kulturens helhet (efter Keller 1983, refererad i Kaikkonen 1994: 81).

2.1.2 Kultur i språkundervisning

Forskare är inte eniga om förhållandet mellan språk och kultur. Vad gäller språkundervisning är det fruktbart att granska detta förhållande ur olika synvinklar. Yli-Renko (1994: 18) konstaterar att å ena sidan är språk kulturspecifikt och en del av kulturen men å andra sidan betraktas kultur med hjälp av språk. Det som både förenar en grupp och avskiljer den från de andra grupperna är språket i sig. Yli-Renko hävdar att ur språkundervisningens synvinkel är det inte relevant att prioritera språk eller kultur för de påverkar varandra i alla fall. Enligt Yli-Renko är det också värt att beakta att man inte bara lär sig språk utan också kultur i språkundervisningen. Jag anser dock Yli-Renkos synpunkt vara litet problematisk. Det måste medges att när man lär sig framför allt engelska är situationen inte så svartvit: är det någon kultur man lär sig då och vilken i så fall? Det kan ju vara att de flesta i dagens värld lär sig engelska mest som bara ett språk och därför utgör det ett undantag.

I detta sammanhang är det värt att nämna läroplanens roll. Grunderna för gymnasiets läroplan (2003: 94) definierar nämligen några temaområden för alla gymnasier som de måste beakta i undervisningen. Kulturell identitet och kulturkännedom är ett av dessa områden. På allmän nivå är målet t.ex. att eleven ska känna till olika tolkningar av begreppet kultur och beskriva några särdrag i olika kulturer. Om man i stället betraktar det egentliga inlärningsmålet i svenska, är vikten på kommunikativa färdigheter och språkliga kunskaper. Eleven bör nå vissa nivåer på nivåskalan för språkkunskaper. Vidare ska eleven lära sig kommunicera på ett sätt som är typiskt för svenskan och svensk kultur. Eleven bör jämföra mellan sina språkfärdigheter och inläringens mål. Därtill ska eleven känna till sina starka sidor men även de aspekter som bör förbättras. Undervisningen ska erbjuda eleven en chans att förstå och uppskatta den nordiska kulturen bättre, men detta räknas inte till de egentliga målen. Det nämns att olika ämnen på kurser behandlas ur den finlandssvenska och den nordiska kulturens synvinkel så att man kan jämföra mellan dem och bli medveten om de faktorer som orsakar skillnader mellan dem. Enligt min tolkning är det alltså viktigare att behärska språkliga aspekter och kommunikation, vilket är bra, men det är dock oroande om man inte har några egentliga mål för kulturmedvetenhet. Detta är något som är värt att lägga märke till för att inte underskatta kulturens roll i språkundervisning.

Även Green-Vänttinen et al. (2010: 82) poängterade detta i sin undersökning om svenska i finska gymnasier. De intervjuade 16 lärare, 84 elever samt rektorer och observerade undervisningen i sju finska gymnasier. Ett resultat var att gymnasister uppskattar svensk kultur, men samtidigt är det svårt att definiera vad som svensk kultur består av. Därtill var elevernas bild av Sverige ”ganska schablonartad”. Det syntes att skillnader mellan närliggande kulturer, som den svenska och den finska, kan vara utmanande att uppmärksamma och kulturen skulle ha mer plats i svenskundervisning. Detta stämmer med min egen tolkning om läroplanen och att den koncentrerar sig kraftigt på språket i sig.

Dessutom bör det beaktas om kopplingen till Sverige och sverigesvensk kultur är tillräckligt starkt i svenskundervisningen i Finland. Det är naturligt att man lär sig språket ”finlandssvenska” i den finländska kulturen och tillägnar sig vissa uppfattningar om denna kultur. Ur denna synvinkel är det alltså möjligt att man inte skaffar kunskaper i sverigesvenska kulturen om den inte behandlas i undervisningen. Därför är det avgörande att man inkluderar även den sverigesvenska kulturen för att eleven inte ska uppfatta dessa som en och samma kultur. I läroplanen definieras att undervisningen ska erbjuda information om den nordiska kulturen, men frågan är om det är tillräckligt exakt. Även om det inte finns tillräckligt med kulturkännedom i läroböcker, betyder det inte att man behöver glömma kulturen helt. Det finns mycket material om sverigesvensk kultur t.ex. på internet vilket ger mångsidiga möjligheter att göra denna kultur mer bekant. Detta tema har undersökts relativt mycket även ur läromaterialets syn och t.ex. Karjala (2003) studerade i sin doktorsavhandling hurdan kulturbild av Sverige läroböcker i B-svenska erbjuder. Även Green-Vänttinen et al. (2010: 22) visade att lärarna syftar till att öka elevens kännedom om kultur för ”eleverna ser på saker och ting med nya ögon då de kan språket och förstår något av bakgrunden och kulturen”.

Kaikkonen (1994: 45) framför att undervisningen bör möjliggöra en sådan miljö som väcker elevens nyfikenhet och intresse för främmande kulturer. Den bör även hjälpa till att förstå olikhet. Eftersom ett syfte med språkundervisningen är att utvidga interkulturella färdigheter, är det enligt Kaikkonen värt att tänka på vad man speciellt lägger märke till. Kaikkonen (1994: 17) konstaterar att fast man alltmer övergått till att betona kommunikativa färdigheter, är det inte tillräckligt att behärska bara några

konventioner i talspråk utan det kräver att man förstår den främmande kulturen på en djupare nivå. Det uppnår man inte om man åtskiljer språk och kultur (Kaikkonen 1994: 82). Vidare konstaterar han att det ofta kan förefalla att kulturkunskap i språkundervisning definieras i stort sett som så kallad högkultur (se även Figur 1) eller någonting som har att göra med sevärdheter, städer eller statsskick. Kaikkonen (1994: 19) anser att ur elevens synvinkel skulle det dock vara mer intressant och ändamålsenligt att koncentrera sig på vardagskultur och dess fenomen som han anser vara viktigare för elevens eget liv.

Fast syftet i denna avhandling egentligen inte ligger på språkundervisning, anser jag detta vara en väsentlig utgångspunkt för att diskutera elevens uppfattningar om och inställningar till främmande kultur för den betonar att språk och kultur hör ihop. Man kan inte underskatta undervisningens roll i att väcka elevens entusiasm eller åtminstone intresse för främmande språk och kulturer och att göra olika uppfattningar mer medvetna. Om eleven inte är tillräckligt motiverad, kan man inte heller utgå ifrån att hon blir medveten om eller ifrågasätter sina uppfattningar på egen hand. Jag är av den åsikten att läraren med hjälp av autentiska, mångsidiga och fräscha material kan för sin del ge eleven positiva erfarenheter, som hon kan utnyttja även utanför skolan.

2.1.3 Svensk kultur och svenskhet

Att entydigt definiera sverigesvensk kultur eller svenskhet är utmanande och till och med omöjligt. Enligt Daun (1998: 15, 25) hade man före 1980-talet ansett att svenskarna inte ens har någon särskild kultur, men därefter blev det p.g.a. olika forskningsprojekt populärt att tala om svenskhet och svensk identitet. Det är ändå inte bara dessa forskningsprojekt som har väckt en hetsig diskussion under detta tema, utan kraftigt ökad invandring och globalisering har en stor betydelse i att man har börjat fundera på begreppet svensk kultur och därför har det blivit även en politisk fråga¹. Sverigedemokraterna har i årtal framhävt svenskhet och konstaterat att invandrare

¹ http://www.svd.se/kultur/litteratur/jakten-pa-svenskheten-slutar-i-mangfalden_7266799.svd

måste vänja sig vid att leva som svenskar. De har ändå egentligen inte definierat begreppet svenskhet, utan försökt ge några exempel på svensk kultur, såsom midsommarfirande och köande, och ansett svenskhet något biologiskt. Bard et al. (2009) oroar sig för denna inställning för den kan leda till att man minskar utrymme från nya svenska medborgare och företräder en sådan atmosfär där man inte accepterar olikhet². Trotzig (2012) tar ställning till denna debatt och konstaterar att genom att förstå vad svenskheten innebär ökar man medvetenhet om olika följder av ett exkluderande samhälle och fördomar och samtidigt bereder man plats åt känslan av tillhörighet och trygghet.³

Även Daun (1998: 15, 25) anser att det inte finns någon enhetlig nationell kultur utan snarare ett mångkulturellt land med olikartade mönster. Människans egen bakgrund och egna erfarenheter påverkar de föreställningar man har om främmande kultur (se även avsnitt 2.2) och därför är det vanligt att man lägger märke till sådana egenskaper som skiljer sig från ens egen erfarenhet i stället för de som faktiskt förenar, t.ex. finländare anser svenskar vara livliga och pratsamma (Laine-Sveiby 1991, refererad i Daun 1998: 225). Man bör dock inte överdriva när man försöker klarlägga några typiska nationella drag. Det är nämligen vanligt att skillnader mellan unga över nationella gränser är mindre än skillnader mellan unga och gamla inom samma nation. (Peabody 1985, refererad i Kaikkonen 1994: 65).

Sverige är ett nordiskt land i Skandinavien med cirka 9,5 miljoner invånare som har landsgränser med Norge och Finland. Det är ett relativt stort land, storleksmässigt cirka 450000 m². Det är vanligt att man delar Sverige i tre delar med var sin speciella karaktär: det södra låglandet, den centrala slätten och den norra delen. (Nordstrom 2010: 2-4.) Sverige är en konstitutionell monarki med Carl XVI Gustaf som kung (Johnsson 1995: 52). Vidare är det medlem i Europeiska Unionen fr.o.m. 1995 (Ohlsen & Bonetto 2009: 36).

² <http://www.newsmill.se/artikel/2009/04/24/vad-menar-sverigedemokraterna-med-svenskhet>

³ <http://debatt.svt.se/2012/06/06/maste-svenskheten-definieras/>

Nordstrom (2010: 1-2) konstaterar att Sverige i dag kan beskrivas som ett förmöget, modernt och demokratiskt välfärdssamhälle som erbjuder goda sociala förmåner till medborgare och som uppskattar jämlikhet och Kooperation. Å andra sidan hävdar Nordstrom att allt inte är så positivt: detta kan enligt Nordstrom tolkas som att medborgare står under förmyndarskap, skatter är till och med för höga, man underskattar individens betydelse i samhället och tolerans är bara bluff. Enligt Nordstrom poängterar denna ambivalenta syn att det inte är lätt att definiera någon exakt nationell identitet utan det beror mycket på kontexten och perspektivet.

Enligt Hautamäki et al. (1995: 126-127) är det svårt att definiera en svensk person, men några egenskaper kan man i alla fall nämna. Svenskar är solidariska, tålmodiga och uppmärksamma. De har en stark självkänsla, vilket betonas om man jämför svenskar till finländare. Svenskar är ivriga att uppmuntra varandra snarare än avundas. Traditionellt har man diskuterat kampen mellan Sverige och Finland, speciellt vad gäller sport men Sverige har inte betraktat Finland som sin värsta konkurrent på länge. Eftersom Sverige på kort tid har förändrats från ett etniskt homogent land till ett starkt mångkulturellt samhälle där nästan 20% av invånarna har utländsk bakgrund⁴, är svenskar toleranta. Det är också typiskt att svenskar försöker undvika konflikter och man kan säga att det är svårt att gräla med en svensk. De undviker känslomässiga samtalsämnen så mycket som möjligt och det är inte ovanligt att byta det obehagliga ämnet under samtalet (Daun 1995: 92). I arbetslivet är svenskar arbetsamma, disciplinerade och ambitiösa. Svenskar bryr om sig själva och sitt utseende och klär sig väl. De lever på en relativt hög standard och föreställning om en förmögen svensk är inte helt grundlös, men det bör beaktas att Sverige är ett tydligt klassamhälle. (Hautamäki et al. 1995: 134-135)

Det måste beaktas att dessa skildringar är starkt stereotypiska som inte nödvändigtvis har med svenskar eller svensk kultur att göra i det verkliga livet. I avsnitt 2.2.1 kommer jag att kartlägga vad som egentligen menas med stereotyper för de inte alltid innebär bara negativa inställningar.

⁴ http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____26041.aspx

2.1.4 Skillnader mellan svensk och finländsk kultur

Pettersson och Nurmela (2007) rapporterade resultat på en stor internationell kulturundersökning ”The World Values Survey” (WVS) som genomfördes åren 1981-2006 i 80 olika länder. Antalet informanter var 1000-2000 personer från varje land och materialet bestod av intervjuer. Sverige och Finland deltog denna undersökning år 2006 och det kom fram att det finns märkvärdiga skillnader mellan dessa två kulturer. Syftet var att jämföra normer och värden, men även inställningar till demokrati och jämlikhet samt politik och ekonomi. Svenskar förhöll sig positivt till demokrati och mycket kritiskt till auktoritära styrelseskick medan finländare visade sig acceptera alternativa styrelseskick lättare. Detta kan bero på att de definierar demokrati på olika sätt. Svenskar är litet mer villiga att fullfölja förändringar medan finländare hellre bevarar det gamla. Det kom fram även att svenskar accepterar olika sociala minoritetsgrupper bättre. Man kan alltså dra den slutsatsen att Sverigedemokraternas negativa inställning till invandring kanske inte representerar en stor folkgrupp (se avsnitt 2.1.3). Dessutom bör det beaktas att finländare verkade vara mera stolta över sin nationella identitet, vilket möjligen berättar om att svenskar inte anser ha en så stark nationell identitet. Fast svenskar hade mindre information om Finland än finländare hade om Sverige, förhöll sig svenskarna mer positivt och förtroendefullt till samarbete mellan Sverige och Finland än finländare. Som konklusion konstaterades att dessa skillnader mellan Sverige och Finland inte är överraskande när man tar hänsyn till olika kulturtraditioner och den olika samhälls- och ekonomiska utvecklingen.

I rapporten framkom det att kvinnor hade en mer positiv uppfattning om grannen än män. Ytterligare förhöll sig de gamla mer positivt till sin granne än de unga, vilket Pettersson och Nurmela hävdade vara ett oroande drag för denna inställning kan förstärkas i framtiden samtidigt när den gamla generationen försvinner. Vidare drog Pettersson och Nurmela den slutsatsen att svenskar hade en mer positiv bild av finländare och Finland än finländare hade om svenskar och Sverige. Orsaker till detta kan vara att finländare har en mer negativ bild av sig själva t.ex. på grund av historiska skäl och att invandring till Sverige har varit mycket kraftigt under senaste årtiondena även från Finland. Pettersson och Nurmela påpekar dock att dessa resultat kan vara stereotypiska i någon mån.

Det finns också flera likheter mellan Sverige och Finland. Enligt Pettersson och Nurmela koncentrerade denna rapport sig på vad som skiljer sig svenskar och finnar från varandra, även om det är tydligt att de ur ett större perspektiv liknar varandra relativt mycket. Pettersson och Nurmela konstaterar att detta är på grund av en lång gemensam historia och att de ligger geografiskt nära varandra. Staterna håller tät kontakt med varandra och har även skapat likartade välfärdsmodeller och politiska, demokratiska system. Därtill finns det ett likartat kyrkligt system både i Sverige och i Finland. Att dela ett likartat kulturarv är alltså en väldig likhet. Ett finskt dokumentariskt tv-program ”Suomi on ruotsalainen” har väckt aktuell debatt om Sveriges inverkan på Finland och finländsk identitet inte bara i finska medier utan i svenska också. Det är svårt för många finnar att medge att på grund av en gemensam historia liknar Finland Sverige mycket⁵. Detta är ett bra exempel på det hat-kärlek – förhållandet finnarna har gentemot Sverige, men det pekar även på att finnarna vill förhålla sin egen nationell identitet.

2.2 Centrala begrepp

2.2.1 Uppfattningar och stereotyper

Begreppet *uppfattningar* är komplext och det är utmanande att definiera det. Av Deweys studie (refererad i Barcelos 2003: 10) framgår att uppfattningar inte bara är ett kognitivt utan också ett socialt begrepp som utgår från individens subjektiva erfarenheter och problem. Det är inte relevant att diskutera sanningen utan koncentrera sig på vad individens sanning är (Riley 1997: 127, refererad i Barcelos 2003: 8). När man fokuserar på elevernas uppfattningar möjliggör det att man förstår deras värld och identitet mer genomgripande (Riley 1989, refererad i Barcelos 2003: 8).

⁵ www.yle.fi/uutiset/suomi_on_ruotsalainen_-ohjelma_herattaa_keskustelua_suomalaisuudesta/6459791

Enligt Salo-Lee (1996: 17) är *stereotyper* generalisationer som riktar sig mot en viss grupp av människor. Salo-Lee konstaterar att utgångspunkten med stereotyper är att de erbjuder ett neutralt antagande innan man fått exakt information om vissa människor. Kaikkonen (1994: 86) anser att stereotyper baserar sig på individens subjektiva verklighet i stället för själva främmande kultur. Enligt honom (2004: 57) kan stereotyper av olika kulturer även lätt kopplas till uppfattningar om ens egna nationella drag, dvs. när man värderar någon viss nationalitet, är det samtidigt sin egen nationalitet man jämför med. Både Salo-Lee och Kaikkonen (1994: 87) hävdar att det är möjligt att förändra sina stereotypiska uppfattningar. Salo-Lee menar att detta förutsätter mer detaljerad information om en grupp av människor medan Kaikkonen påpekar att det krävs en personlig erfarenhet i en främmande kultur eller med en person från en främmande kultur då man vill förändra sina stereotypiska uppfattningar. Salo-Lee (1996:17) konstaterar ändå att man i bästa fall kan dra nytta av stereotyper och styra sitt eget beteende enligt dem, men då bör man vara medveten om vilka stereotyper som man har. Kaikkonen (2004: 57) menar att stereotyper är en naturlig del av människans liv som förklarar våra handlingar och därför det är nästan omöjligt att de skulle försvinna. Det finns dock ett intressant talesätt både på svenska och på finska: *Ei saa yleistää* heter på svenska ”Man ska inte dra alla över en kam”. Detta pekar på att vanliga människor har varit medvetna om riskerna med kollektivering och generalisering redan länge.

Kaikkonen (2004: 57) hävdar att den största nackdelen med stereotyper är att de inte innefattar var och ens individualitet. Även Salo-Lee (1996: 17) menar att stereotyper kan vara skadliga om man inte är medveten om dem, om de tydligt har en positiv eller negativ prägel eller man inte är intresserad av att förändra sina stereotypiska uppfattningar.

2.2.2 Kulturell sensitivitet

Kaikkonen (1994: 57) konstaterar att var och ens egen kultur fungerar som ett filter när information om något nytt och obekant tolkas. Halinoja (1996: 116-117) redogör för begreppet *kulturell sensitivitet* som är ett tänkesätt som hjälper till att värdera människor från andra kulturer mer objektivt. Han konstaterar att i ett mångkulturellt område där det finns en blandning av olika åskådningar krävs det sensitivitet för att identifiera olika

kulturella drag. Man bör vara beredd för att ge efter sina egna uppfattningar och öka sina kunskaper om främmande kulturer. Enligt Halinoja möjliggör kulturell sensitivitet en mångsidigare syn på andra kulturer, men för att vara kulturellt sensitiv bör man vara nyfiken och överge sina uppfattningar om det behövs. Det är viktigt att uppskatta inte bara främmande men även ens egen kultur.

Yli-Renko (1994: 28) påpekar att den kulturella sensitiviteten ökar då man så småningom lär sig språkets olika områden. Man behöver inte lära allt på samma gång om en främmande kultur blir bekant redan från början. Då är det även en mindre risk att forma sig osanna generaliseringar. Yli-Renko poängterar lärarens roll och hävdar att det är viktigt att försöka avlägsna negativa attityder om ett land eller språk om sådana finns. Kaikkonen (1994: 87) menar för sin del att det är mycket svårt att förändra de negativa uppfattningarna om ett språk eller en viss kultur genom undervisning. Han hänvisar till Althaus och Mog (1992: 29) som konstaterar att eftersom individen tar mer ansvar för sin kännedom om kultur, har det visats att undervisning eller lös information inte räcker till att minska eller avlägsna stereotypiska uppfattningar.

2.2.3 Språkattityder

I detta sammanhang är det relevant att definiera även begreppet *språkattityder* (eng. language attitudes). Det innebär sådana attityder som man har mot olika språk eller dialekter eller mot människor som talar dessa språk eller dialekter. De baserar sig på sociala kontakter. Attityder i allmänhet är inställningar inne i människan som är orsakade av någon stimulans. Denna stimulans kan i något skede styra människans beteende. Vad gäller språkattityder är dessa stimulanser språkliga, tal eller skrift, och människorna reagerar antingen positivt eller negativt på dem. (Kalaja 1999: 46-47). Även Lappalainen (2008: 77) är av den åsikten att språkattityder inte beror på hurdan språkhistoria man har utan vad som är avgörande är de sociala kontakterna. Hon påpekar att även media både skapar och förstärker föreställningar om olika språk och människor som talar dessa språk. Enligt Kalaja (1999: 47) är det möjligt att det finns några strukturella eller estetiska skäl. Man kan förhålla sig positivt till några språk p.g.a. att människorna som talar detta språk uppskattas eftersom de har hög status i samhället.

Detta är mycket tydligt i olika dialektundersökningar som har tytt på att det finns en relation mellan dialekt och hurdan man anser person som talar dialekten vara. Detta innebär att t.ex. stockholmarna i Sverige inte betraktas som så trevliga och därför väcker även dialekten negativa känslor hos många. Rikssvenska har däremot hög status och dess talare väcker positiva associationer även som personer (se Andersson 1985; Einarsson 2009.)⁶

2.2.4 Attityden till svenska språket i Finland

Även om Finlands två nationalspråk är finska och svenska, står dessa språk i ojämlika ställningar i samhället. Vad gäller svenska språkets ställning har diskussionen gått hett om svenskan bör vara ett frivilligt skolämne eller inte. I den nuvarande situationen är svenskan alltså ett obligatoriskt ämne fr.o.m. den sjunde årskursen i grundskolan och detta har argumenterats både för och emot.

Palviainen (2011) diskuterar de viktigaste ståndpunkterna i denna aktuella debatt. Enligt henne finns det argument av två olika typer: *nyttorelaterade* respektive *historisk/kulturella* argument. Med nyttorelaterade argument menas t.ex. att man måste ha en känsla av att språkinläringen är till nytta för inläraren, dvs. om man bor i en landsdel där man talar både finska och svenska eller om man är säker på att man i arbetslivet bör behärska svenska språket. Det kan även innebära alla medborgares rättighet att få offentlig service på sitt eget modersmål. Palviainen påpekar att om man inte anser svenska vara ett nyttigt språk börjar man tänka på andra möjligheter och att individen ska ha rätt att välja, i detta fall t.ex. att lära sig ryska. Hon konstaterar att då är det frågan om vem som gör valet: är det individen, det offentliga eller någon annan. Å andra sidan kan detta betraktas ur historisk/kulturell synvinkel. Enligt Palviainen innebär det att eftersom Finland och Sverige har en lång gemensam historia, är det motiverat att lära sig svenska i Finland. Samtidigt öppnas en väg till Finlands kulturhistoria. Dessutom lär man känna inte bara den finlandssvenska utan också den sverigesvenska och nordiska kulturen genom att lära sig svenska språket. Man måste

⁶ <http://www.sprakradet.se/8947#item100600>

ändå ta hänsyn till om detta sker i praktiken (se även avsnitt 2.1.2). Palviainen framhäver att man genom att lära känna både kultur och språkfärdigheter får kontakt till svenskspråkiga lättare både i arbetslivet och på fritiden.

Fast Palviainen egentligen inte tar ställning till om svenskan borde vara ett obligatoriskt ämne eller inte, hävdar hon att det skulle medföra genomgripande följder om svenskan inte längre var obligatorisk i grundskolan. Kunskaper i svenska kunde nämligen försämras så drastiskt att de svenskspråkiga medborgarna skulle förlora rättigheter som är stipulerade i grundlagen. Dessutom skulle det påverka även den sociala, regionala och undervisningspolitiska nivån och då är det statens och kommunernas uppgift att ta stor hänsyn till olika aspekter med språkpolitiken i Finland.

I detta sammanhang är det värt att nämna att denna aktuella diskussion gäller starkt ryska språket som även Palviainen hänvisade till. Ryskan främjar vitalitet och sysselsättning speciellt i Östra Finland och är ett viktigt språk för många på ett stort område. Statsrådet har förnyat timfördelningen inom den grundläggande undervisningen fr.o.m. år 2016, vilket möjliggör ryskans ställning som obligatoriskt eller valfritt ämne som A-språk eller som valfritt B2-språk. Detta tar bättre hänsyn till regionala och lokala behov, ger mångsidigare chanser att anordna och undervisa ryska och därtill förbättrar attityder till att lära sig ryska speciellt i Östra Finland. Meningen är att undervisnings- och kulturministeriet sätter igång utvecklingsprocessen senast år 2014 för att förstärka ryskans undervisning redan innan den nya timfördelningen.⁷

Detta är ett bra exempel på att staten bör agera enligt de realiteter som framkommer i dagens samhälle. I Finland ökar antalet rysktalande människor och samtidigt är Ryssland ett märkvärdigt samarbetsland. Då är det ofrånkomligt att språkpolitiken förändras och utvecklas och därför anser jag att man troligen inte kan hålla svenskan stabilt heller. Historiska skäl är inte ännu tillräckliga för att kunna motivera svenskans fasta ställning i samhället. Man kan ju spekulera olika konsekvenser och vad som skulle hända om svenskan exempelvis blev frivillig, men lönar det sig för ingen kan förutsäga

⁷ <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/01/Venajankieli.html>

framtiden. Även om svenskan inte längre var obligatorisk i skolan, tror jag inte att färdigheter i och offentlig service på svenska skulle försvinna.

2.2.5 Tidigare studier

Storhammar och Ailinpieti (1995) undersökte elevers uppfattningar om engelska språket och engelskspråkiga människor från olika kulturer. Informanterna var gymnasieelever på andra klass från sex olika gymnasier och materialet bestod av elevernas svar på ett frågeformulär. Storhammar och Ailinpieti kom fram till att ju mer information om en viss kultur man har, desto mer stereotypiska dessa uppfattningar ofta är. Vad gäller amerikansk kultur, beskrevs amerikaner i regel som ytliga, självsäkra och utåtriktade eftersom man får mycket information om denna kultur t.ex. genom media. När man beskrev indisk kultur i stället fanns det mer spridning mellan olika adjektiv eller ingen beskrivning alls då man kan anta denna kultur vara mer obekant. Vidare hävdar Storhammar och Ailinpieti att nära personliga kontakter med människor från olika kulturer, t.ex. ett läger, ett jobb eller kontakt med släktingar utomlands, är en verksam metod att förändra de stereotypiska uppfattningarna medan resor eller brevväxling inte påverkar samma sätt. Dessutom kartlades skillnader mellan flickor och pojkar och det verkade vara så att flickor har en mer neutral uppfattning om olika kulturer och de håller oftare med om allmänna uppfattningar än pojkar som har en större tendens till att använda även negativa uttryck.

Ekwall och Karlsson (1999) undersökte de uppfattningar som finländare och svenskar har om varandra. Finskspråkiga och svenskspråkiga informanter fick välja åtta från totalt 45 attribut som de ansåg beskriva dessa nationaliteter bäst eller sämst. Som resultat är det typiskt för en svensk att hon är social, diplomatisk, pratsam, utåtriktad, solidarisk och ärlig. Kännetecknen för en finländare i sin tur var att hon är ärlig, blyg, flitig, reserverad, pålitlig och uppriktig. Attributen som inte beskriver svensken så pass bra var temperamentsfull, uppriktig, risktagare, opålitlig eller oborstad. Finländaren skulle inte beskrivas som snobbig, livlig, opålitlig eller anpasslig. Enligt Ekwall och Karlsson förstärkte denna studie de tidigare, möjligen stereotypiska, uppfattningarna om skillnader mellan svenskar och finländare. En grov sammanfattning är alltså att

svensken pratar medan finländaren tystnar, svensken är social medan finländaren är blyg osv. De framhäver att utgångspunkten inte var vetenskaplig utan baserade bara på informanternas egna upplevelser. Man bör beakta att Sverige och Finland har en gemensam nordisk samhällsmodell och därför finns det även likheter mellan dem (se även Pettersson & Nurmela 2007). Dessutom konstaterar Ekwall och Karlsson att detta tema har diskuterats tidigare i olika sammanhang och fungerar som en sammanställning av de här nationaliteterna, fast det säkert finns undantag.

2.3 Livslångt lärande

Inläring är någonting som anpassas till situationen och som gäller upplevelser. Det kan ske i skolan, i arbetslivet, bland hobbyer och familjen eller i vardagen i allmänhet (Nyyssölä 2002). All inläring har en mening oberoende av var det sker för det påverkar inlärare på ett kognitivt, emotionellt och socialt sätt i alla fall (Eaton 2010: 7). Fast tanken om att människan lär sig under hela sitt liv inte är ny, har man i Finland blivit speciellt intresserad av begreppet livslångt lärande. OECD (2001a, refererad i Nyyssölä 2002: 10) har definierat de fyra viktigaste särdragen för livslångt lärande. För det första innebär det att man lär sig systematiskt och i olika utbildningskontexter. För det andra vill man koncentrera sig på inlärarens synpunkt vilket förutsätter att man tar hänsyn till inlärarens intressen. För det tredje poängteras motivation och självstyrning och till sist betonar man balansen mellan olika utbildningssyften. Enligt mig är dessa litet kontroversiella för man är inte alltid medveten om sin inläring fast man säkert tillägnar sig olika saker under hela sitt liv. Att man själv tar ett visst ansvar om sin inläring är däremot en nyttig utgångspunkt för att inte lägga för mycket vikt till den offentliga utbildningen.

2.3.1 Inläringens kontexter

Salo (2000) definierar fyra kontexter där inläringen sker och som sammanhänger med begreppet livslångt lärande på följande sätt: formell, nonformell, informell och spontan

inlärnin g. Under de senaste åren har man lagt mer märke till inlärnin gen som sker utanför det formella, vilket betyder att inlärnin gen tar plats någon annanstans än inom det offentliga utbildningssystemet. Nyssölä (2002: 11) konstaterar att orsaker till detta är typiska för vår tid: teknologin har utvecklats och man har börjat betona individualism och mångfald i stället för organiserad inlärnin g som sammanhänger med tid och plats. Enligt min åsikt är det bra att man på detta sätt tar bättre hänsyn till att inlärnin gen inte har någon början eller någon slutning utan man kan lära sig oberoende av åldern, arbetsplatsen eller några andra skäl. Det är ändå möjligt att det blir en tanke sätt att man bör lära sig och utvecklas hela tiden för att bli en bättre medborgare. Samhället sätter många krav till ungdomar för att de ska välja sin studieplats efter grundskolan eller gymnasiet så snabbt som möjligt för att vara effektiva och samtidigt bör det beaktas att man lär sig även utanför det offentliga. Detta är litet problematiskt och det kan hända att det blir negativa attityder till utbildning eller inlärnin g på allmän nivå.

Formell inlärnin g innebär att kompetenta lärare planerar, undervisar och bedömer och allt detta sker efter läroplaner och lagar. Den enskilda individen kan styra undervisningens gång relativt litet. *Nonformell inlärnin g* sker vanligtvis i en organiserad och målinriktad kontext där studiernas innehåll kan variera från allmänbildning till mycket specifika innehåll. Studierna kan anordnas inom företag, organisationer eller någon politisk eller facklig grupp. (Salo 2000.) Enligt Rinne och Salmi (1998: 150) är nonformell inlärnin g mångsidigare och mer flexibel jämfört med den formella även om den har tydliga syften. *Informell inlärnin g* för sin del har sin utgångspunkt i den enskilda individens behov att lära sig. Kontexten kan vara någon utbildningsorganisation eller individen kan dra nytta av all information som är tillgänglig t.ex. på bibliotek eller olika databaser. Målmedvetenhet och självstyrning är typiska drag för sådan inlärnin g. *Spontan inlärnin g* däremot sker i en oväntad situation där individen kan vara tvungen att hitta en lösning till något problem. Denna process kan inte planeras eller kontrolleras och man kan säga att inlärnin g nästan är som en biprodukt av olika händelser i vardagen. (Salo 2000.)

Trots Salos omfattande definition är det relativt vanligt att definiera inlärnin gskontexter något mer begränsat där tanken om spontan inlärnin g utelämnas (se t.ex. Eaton 2010; Livingstone 2001). Jag är av den åsikten att det inte är nödvändigt att skilja mellan

informell och spontan inlärning för man kunde snarare anse spontanitet ingå i begreppet informell inlärning. Enligt Rinne och Salmi (1998: 151) har sådan inlärning ingen målsättning utan den sker av en händelse vid någon aktivitet eller olika kulturella kontakter. Det kan handla om misstag, antaganden eller erfarenheter då inlärning inte är det viktigaste målet. Denna synvinkel är mer väsentlig för min avhandling och därför bestämde jag mig för att tala om inlärning utanför skolan för informanterna i denna avhandling är gymnasieelever. Nyssölä (2002: 11) i sin tur använder begreppet livsbrett lärande i stället för livslångt lärande vilket innebär att nyttig inlärning sker inom familjen, på fritiden eller på jobbet. Även Salo (2000) argumenterar för detta begrepp som tar hänsyn till de sociala, de personliga och de samhälleliga aspekterna inom inlärning. Detta anser jag höra bra ihop med begreppet informell inlärning.

Enligt Sefton-Green (2011: 92) är forskare eniga om att informell inlärning konkurrerar med skolundervisningen och man borde ta hänsyn till denna inlärningssynpunkt utan att den onödigt betonas. Jokinen (2011: 181) håller inte med detta utan enligt honom är det kontroversiellt att man skulle lära sig informellt utanför skolan eller genom media. Av Ziehes studie (refererad i Jokinen 2011: 173, 176) framgår att jämfört med skolundervisningen kan hobbyer, idoler, media och konsumtion utanför den möjliggöra sådana attraktiva och märkvärdiga upplevelser som främjar även elevens inlärning. Jokinen påpekar att det finns få eller ingen forskning alls inom detta område som skulle visa tydliga skillnader mellan inlärning i skolan och utanför den. Enligt honom borde man också ange mer detaljerad information om de nya sätten att lära sig utanför skolan (Jokinen 2011: 181). Jag anser att medvetenhet om att man lär sig utanför det offentliga inte når vanliga människor. Det kan vara många som inte uppfattar olika händelser och kontakter utanför skolan som en möjlighet att lära sig något nytt. Dessutom är det kanske inte alltid viktigt att granska olika situationer ur inlärningens synvinkel för man skulle tillägna till nya saker i alla fall. Jag tycker att man inte behöver ha målet i själva inlärningen utan det är viktigare att lägga märke till att det kan ske inlärning utan böcker och andra traditionella metoden.

3 MATERIAL OCH METOD

3.1 En kvalitativ undersökning

Typiskt för en kvalitativ undersökning är att man efterlyser en omfattande helhetsbild av ett ämne. Undersökningen bör utgå från att granska materialet noggrant i stället för att bevisa någon hypotes. Man koncentrerar sig på att göra sina egna iakttagelser om vad som undersöks i en naturlig omgivning och utan att stöda sig på statistiska metoder även om de fungerar som ett bra sätt att ge information. Respondenterna väljs ändamålsenligt och man bör bearbeta materialet unikt, men flexibelt. Dessutom är det väsentligt att man utnyttjar kvalitativa metoder som tydligt visar respondentens åsikter. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 164)

När man vill kartlägga målgruppens uppfattningar, attityder eller åsikter, är en enkät en effektiv metod. Fördelar med enkäten är att den möjliggör ett brett material för man kan ha flera informanter och man kan kartlägga de saker som man är intresserad av. Dessutom kan frågeformuläret utformas så fritt eller så strukturerat som helst beroende på studiens syfte. En enkätundersökning kräver ett frågeformulär som är noggrant planerat. Nackdelar med en enkätundersökning är att det kan bli missförstånd och att man inte vet vilken respondenternas motivation att besvara frågeformuläret är. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 193-197)

3.2 Materialinsamling

Materialet i undersökningen består av svar på en enkät. Informanterna är gymnasieelever som går sitt första år. Eftersom syftet med denna undersökning är att kartlägga elevernas åsikter och uppfattningar om svensk kultur, bestämde jag mig för att utarbeta ett frågeformulär med öppna frågor, men även med några flervalsfrågor. Förstaårselever anser jag vara en lämplig målgrupp för man kan anta de ha någon

erfarenhet och kritiskt tänkande vad gäller svensk kultur. I undersökningen deltog totalt 84 elever från fyra olika gymnasier: 25 elever från Lucina Hagmans gymnasium i Kelviå, 18 från Kemijärvi gymnasium, 19 från Jokela gymnasium i Tusby och 22 från Joensuu lyceum. Antal flickor var 50 och antal pojkar 34 (se Tabell 1). Med fyra gymnasier från olika delar av Finland ville jag försäkra att det blir tillräckligt med svar, men jag var intresserad också av att jämföra gymnasier och undersöka om det spelar någon roll varifrån man kommer.

Tabell 1: Antal informanter

Gymnasium	Flickor	Pojkar	Totalt
Joensuu	16	6	22
Jokela	5	14	19
Kemijärvi	10	8	18
Kelviå	19	6	25
Totalt	50	34	84

Materialet samlades in under januari och februari 2012. Materialinsamlingen började med att jag kontaktade fyra svensklärare vid dessa gymnasier per e-post och frågade om de hade lämpliga elevgrupper som kunde delta i undersökningen. Två av lärarna rekommenderade även att fråga om tillstånd hos gymnasiets rektor vilket jag gjorde. När de alla hade tackat ja, skickade jag enkäter per post till skolor och lärarna delade dem ut till eleverna. Eftersom jag inte hade möjlighet att själv vara på plats, skrev jag instruktioner till eleverna och bad även lärare att ge vissa muntliga råd till dem om nödigt. Efter att eleverna hade fyllt i enkäter, skickade lärarna dem tillbaka till mig. Det fungerade alltså som ett bra samarbete. En av lärarna meddelade mig att eleverna hade varit rastlösa medan de besvarade enkäten på grund av kursens sista lektion och misstänkte att detta kan ha påverkat svaren. Efter att jag hade fått enkäter tillbaka, började jag gå igenom dem på så sätt att jag skrev svaren på det Word-dokument de var. Jag kommer att analysera svaren i stort sett kvalitativt så därför behövdes inga statistiska medel. Jag ska utelämnas sådan information som visade sig att inte vara något

väsentligt vad gäller mina forskningsfrågor. Några punkter kommer jag att presentera med hjälp av figurer och tabeller.

3.3 Enkäten

Frågeformuläret (se Bilaga 1) utformade jag på finska i stället för svenska för avsikten var inte att studera språkliga aspekter. Informanterna svarade anonymt och ingen kan identifieras i själva avhandlingen. Antal frågor på enkäten är totalt 12. Som bakgrundsinformation (frågor 1-4) ville jag veta informantens kön och hemort för jag kommer att göra jämförelser mellan flickor och pojkar. För denna undersökning var det även relevant att veta om informanten hade några släktingar eller vänner i Sverige samt om informanten hade besökt Sverige. Då kan det kartläggas i vilken mån detta påverkar informanternas uppfattningar. Frågorna fem och sex är öppna frågor där informanten fritt berättar om sina åsikter och uppfattningar om svensk kultur och svenskar. På frågan sju evaluerar informanten om sin attityd mot svensk kultur med hjälp av VAS (visuell analog skala). Frågorna åtta och nio kartlägger faktorer som har påverkat informantens uppfattningar mest och på vilket sätt. Fråga tio handlar om svenska medier och om informanten följer dem eller inte. Syftet med denna fråga är att utreda i vilken mån informanten utnyttjar sådan information om svensk kultur utanför skolan. De två sista frågorna (11-12) är öppna. Den ena handlar om kontakter som informanten har haft med svensk kultur att göra utanför skolan och den andra om dessa kontakter har varit till nytta i klassrummet.

4 RESULTAT

I detta kapitel ska jag presentera de viktigaste resultaten. Först ska jag behandla informanternas uppfattningar om svensk kultur och svenskar. Därefter presenteras de aspekter som har påverkat informanternas uppfattningar om svensk kultur. Vidare kommer jag att beskriva sådana kontakter utanför skolan som informanterna har haft att göra med svenska språket och svensk kultur. Det kommer även att granskas om informanterna anser dessa kontakter varit till nytta i klassrummet. Jag har valt några belysande exempel som beskriver informanternas åsikter så tydligt som möjligt. Frågorna besvarades på finska, men jag har översatt dem också på svenska.

4.1 Uppfattningar om svensk kultur

I detta avsnitt ska jag presentera resultaten gällande elevers uppfattningar om svensk kultur. Eleverna svarade på en öppen fråga där frågades om sådana saker som de associerar med den svenska kulturen. Det fanns ingen definition till eller exemplen på detta begrepp för att inte styra informanternas svar.

Figur 2: De mest frekventa attributen som kopplas till svensk kultur.

Det kom fram en mycket bred skala med olika attribut samt konkreta svenska saker (se Figur 2). Det var överlägset populärast att jämföra den svenska kulturen med den finländska. Detta var vanligare i flickornas svar medan pojkar var mer specifika med sina uppfattningar. Flera informanter tyckte att svensk kultur liknade finländsk kultur i någon mån eller ganska mycket. Ett par informanter tyckte att svensk kultur är mångsidigare och bättre än finländsk. Även munterhet och öppenhet nämndes men samtidigt tyckte några att svensk kultur kan beskrivas som arrogant och tråkig. Man kan anta att eleverna uppfattar den svenska kulturen som ett mycket abstrakt begrepp så att det är svårt att nämna några enskilda aspekter. Möjligen har informanterna inte så pass mycket information om svensk kultur. Det kan också vara att eftersom Sverige och Finland ligger så nära varandra, anses också kulturerna likna varandra eller att därför är det inte lätt att nämna olikheter.

Informanternas uppfattningar om svensk kultur handlade också om svenskar (se även avsnitt 4.2). En av informanterna nämnde svenska kvinnor och en annan stiliga män. Huvudsakligen framträdde det sådana egenskaper som har med utseendet att göra, såsom att de har ljus hår och speciellt att de är eleganta, glada och vackra. Här uppträdde även jämförelse mellan finnar och svenskar: enligt informanternas svar klär sig

svenskarna bättre och finare än finnar. Vidare kom upp homosexualitet som var förklarat på följande sätt (informantens kön är angett efter exemplet [f/p]):

[1] niin kuin monesti sanotaan, että ruotsalaiset ovat homoja eli homot (f)
som man brukar säga så är svenskar homosexuella alltså de

Man kan säga att detta är ett bra exempel på en stereotypi som värderar människor på ett mycket negativt sätt medan de andra är mer neutrala eller till och med positiva. Det vore intressant att få veta vilken kontext informanten syftar till och var man egentligen påstår detta. Naturligtvis kan en förklaring till detta vara att det har någonting att göra med den nutida ungdomsskulturen vilket innebär att man bara skojar om Sverige och svenskarna även om man innerst inne vet att dessa nedsättande uppfattningar inte är sanna utan att det gäller ens egna fördomar. Det kan alltså vara att finnar har ett hat-kärleks - förhållande till Sverige och svenskar.

Svenska språket uppträdde i elevernas svar ganska ofta. Det är naturligt att man binder språk och kultur ihop. Det syntes inga negativa inställningar till svenska språket vilket var i någon mån överraskande. I stället blev det ett par svar där svenska språket beskrevs som underbart eller trevligt. Detta kan bero på att denna studie inte koncentrerade sig på språkliga aspekter och därför gjorde informanterna det heller.

Något som framkom i informanternas svar var svenska traditioner. Ett likartat resultat fick även Green-Vänttinen et al. (2010). Dalahästar var den mest populära i denna kategori. Även *Lucia*, vikingar, snapsvisor och kräftkalas nämndes. Vidare var midsommar ett populärt tema som kom upp. En informant framställde det på följande vis:

[2] juhannuksen aikaan hypitään jonkun ison tangon ympärillä ringissä (p)
kring midsommar hoppar man i kretsen omkring någon stor stång

Informanter nämnde även några punkter vad gäller svensk mat. Flera tog upp köttbullar och polkagrisar vilka kan anses vara traditionella svenska rätter. Dessutom framkom

svensk mat i allmänt. Någon svarade att det finns gott bröd i Sverige och en annan menade att maten liknar finsk mat.

Ett tema som framkom i informanternas svar var idrott och detta gällde speciellt pojkar. Av olika idrottsgrenar nämndes mestadels ishockey och ishockeylaget *Tre Kronor* men också skidåkning, ridning och friidrott. Någon hade svarat att svenska ishockey- och bandyspelare är dåliga och en annan hade funderat att det finns en viss kultur i Sverige som baserar sig på seger. Troligen hänvisade denna informant till landskamperna mellan Sverige och Finland; många tycks tänka att det är Sverige som alltid vinner. Under detta tema kan räknas även snus för det uppträdde i relativt många svarsnusen ha med idrottare att göra.

Något som enligt Gagnestam (2005) kan definieras som kulturell kultur eller finkultur, t.ex. konst, film, litteratur osv., uppträdde även i denna studie. Enligt informanterna hade Stockholm stor betydelse för den svenska kulturen, samt gamla och fina byggnader. Svenskt mode och kläder uppträdde i ganska många svar. Speciellt var det flickor som svarade att det finns bra möjligheter att shoppa i Stockholm och de nämnde även det svenska klädföretaget *Hennes & Mauritz*. Vidare framkom det designprodukter och möbler och flera informanter tog upp *Ikea*, det svenska möbelföretaget. Andra synvinklar innehöll konst, museer och svensk musik. En informant menade att musik i Sverige är av samma slag som i Finland. Några hade nämnt den svenska popgruppen *Abba* samt sångerska *Veronica Maggio*. Vidare kom upp *Pelle Svanslös* och *Pippi Långstrump* som är traditionella svenska sagofigurer.

Dessutom uppträdde det sådana saker som kan anknytas till det svenska samhället. I detta fall innebär den kungafamiljen och monarki som framkom i flera informanternas svar. Någon menade även den kungliga armén som hade varit en aktuell fråga då. Vidare nämnde informanter den handfasta kristenheten och den nordiska kulturen vilka antagligen pekar mot djupare kunskaper i vad en viss kultur kan innebära.

Man bör beakta att informanter har skrivit den första saken som de kom att tänka på och det kan lätt vara att detta i många svar är någonting som kan kallas ytlig. Med ett mer grundligt tänkande kunde man kanske ha fått litet annorlunda svar. Viss är det också

kontroversiellt vad som var och en menar med begreppet kultur. Dessutom var det ett par sådana informanter som svarade att de inte är intresserade av svensk kultur eller att de inte kommer på någonting som har att göra med svensk kultur.

4.2 Uppfattningar om svenskar

Informanter ombads beskriva hurdana uppfattningar de har om svenskar. De var mycket påhittiga i sina svar och det var möjligt att kategorisera likartade egenskaper i en grupp. Dessa uppfattningar är i stora drag stereotypiska och inte nödvändigtvis återger verkligheten. Det finns flera möjliga orsaker till detta. Först och främst kan det vara att informanterna inte har tillräckligt med personliga erfarenheter med svenskar och därför kan uppfattningar vara ytliga eller basera bara på vad som man hört från olika källor, t.ex. media eller kompisar. Detta kan även ha med åldern att göra att man lätt skämtar om Sverige och svenskar. En förklaring kan vara att finländare på grund av historiska skäl har en dålig självkänsla med hänsyn till svenskar (se även Ekwall & Karlsson 1999).

Först och främst var det ännu en stark jämförelse med finländare. Några svarade att svenskar inte skiljer sig mycket från finländare. Det var dock fler sådana egenskaper som i stora drag ger en positivare bild av svenskar jämfört med finländare. Intressant nog fick Henning-Lindblom (2012) ett likadant resultat. Hon undersökte bl.a. med vilka attribut som svenskspråkiga och finskspråkiga grupper bedömde varandra. Henning-Lindblom kom fram till att svenskspråkiga ansågs mer självsäkra, artiga och tävlingsinriktade än finskspråkiga. Samtidigt ansågs envishet mer typiskt till finskspråkiga än svenskspråkiga. Detta förstärker tanken om att det finns en viss konsensus bland finskspråkiga när man bedömer svenskar och vice versa. Möjligen återspeglas de här egenskaperna också i ens egen identitet.

Enligt informanternas svar är svenskar mer öppna, pratsamma och högljudda. De är gladare, mer vänliga och inte så reserverade som finländare. Svenskarna uppfattades

också som bättre bemedlade och drygare, men samtidigt förnuftigare och mer sociala. Här finns det några belysande exempel som framträdde i informanternas svar:

[3] tekevät kaikki asiat suomalaisia paremmin (f)

de gör allting bättre än finländare

[4] aatelistet ja hienotapaiset ruotsalaiset ja juntihkot suomalaiset (p)

adliga och välartade svenskar och litet dumma finländare

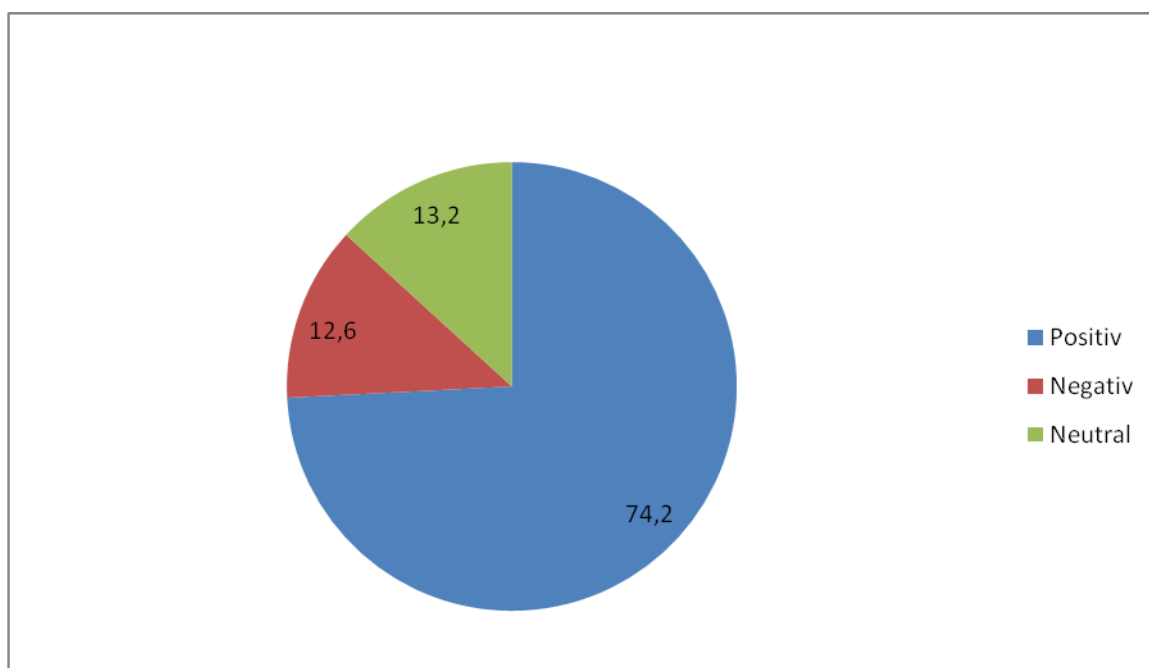
Det syntes starkt att informanter hade en mer negativ bild av sig själva som finländare medan svenskar var beskrivna huvudsakligen med attributen som kanske är värda att sträva efter. Detta resultat stämmer i någon mån med Pettersson och Nurmela (2007) (se avsnitt 2.1.4), som pekade på att historiska skäl har påverkat finländarnas negativa självbild. Eftersom finländare kan anses stå i lägre position gentemot svenskar, kan detta enligt Henning-Lindblom (2012) vara ”ett hot mot en positiv självbild”. Det skulle ha varit fruktbart att kartlägga vad detta egentligen måtte bero på för det har ju visats att finnarnas nationella identitet är starkare än svenskarnas. Därtill beskrev informanterna någon slags kamp mellan Sverige och Finland. Man bör beakta att dessa exempel kan vara extrema och basera sig på en abstrakt bild av en viss grupp människor.

De mest använda adjektiven var trevlig, glad, vänlig och öppen (se Figur 3). Alla kan entydigt tolkas som positiva egenskaper och man kan anta att det behövs personliga kontakter för att kunna göra sådana tolkningar, även om det kan vara att man inte kunde komma på med några andra attributen. Beskrivningarna kännetecknas av en klar majoritet med positiva attribut. Svenskarna uppfattades som jordnära, välvilliga, artiga och lättsamma. Informanterna ansåg också att svenskar är hjälpsamma, toleranta och moderna. Vidare räknades svenskar som sådana personer som kan skratta åt sig själva och har bra humor men som också betar sig väl och uppskattar andra människor. Attributen djärv, klok, lättillgänglig och påhittig var också använda. Dessutom tyckte informanter att svenskar tror på framtiden och är arbetsamma och noggranna i vad som de gör. Svenskar ansågs även sådant folk som har en bra samarbetsförmåga med andra länder och uppfattades som nordiska. Därtill uppträdde det att svenskar är enligt informanter tursamma och till och med ”alexanderlukasar” (fi. *hannuhanhia*). Några informanter beskrev svenskar som sportiga och tävlingsinriktade samt bra på idrott.

Figur 3: De mest frekventa attributen som kopplas till svenskar.

Även tydligt negativa egenskaper framkom, men inte ens närapå så många som positiva. I figur 4 kan man se att till och med 74,2% av angivna egenskaperna var positiva medan 12,6% kunde räknas vara negativa. Resten, dvs. 13,2%, var varken positiva eller negativa.

Figur 4: Antalet positiva respektive negativa omdömen om svenskar (% , N = 166).

Vad gäller negativa egenskaper upplevde informanterna svenskar som irriterande, konstiga, rastlösa och kuriösa. Flera informanter tyckte även att de är för fina, stolta och litet snobbiga. Nedan ett par belysande exempel som framkom i informanternas svar:

[5] he vaikuttavat hienosteliijoilta (f)

de tycks vara snobbar

[6] vähän nenä pystyssä kulkevia (f)

de går med näsan litet i vädret

Andra egenskaper som informanter sammankopplade med svenskar hade med utseende och kommunikation att göra. Många ansåg att svenskar är sociala, livliga och pratsamma. Det uppträdde även att de pratar mycket och är högljudda. Samtidigt tyckte någon att de är tysta. Vidare framkom det att de pratar svenska och att deras språk är utmanande. En informant ansåg svenskar på följande sätt:

[7] elehtivät kovasti ja puhuvat kuin laulaen (f)

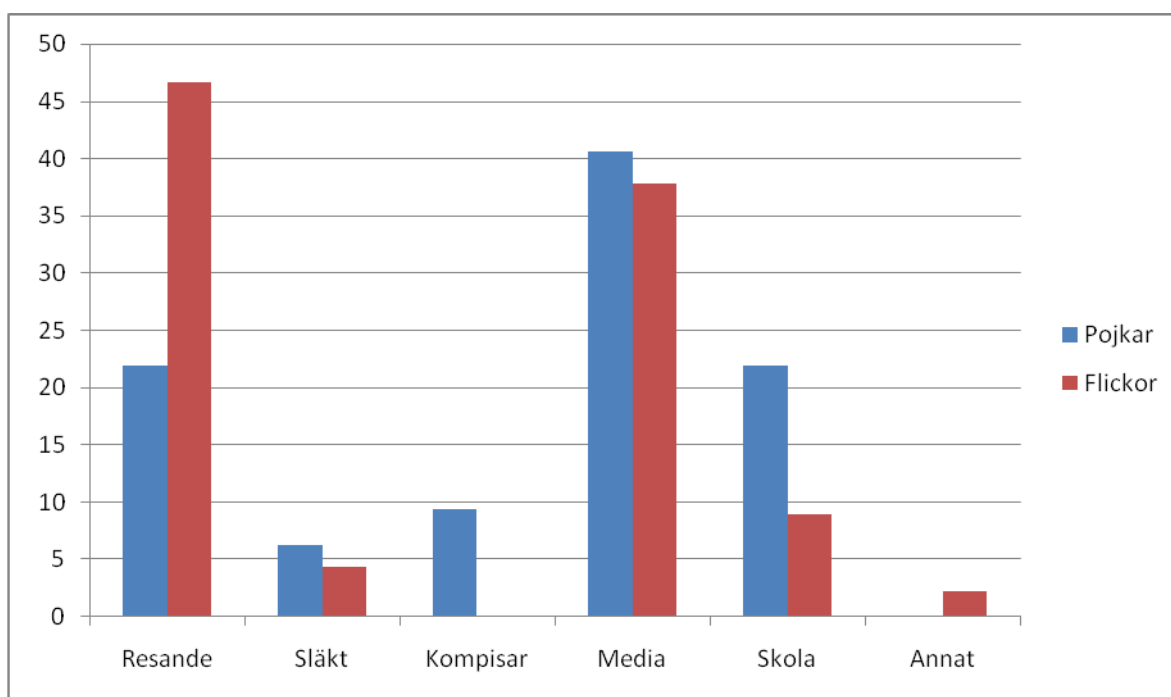
de gestikulerar mycket och talar sjungande

Dessutom uppfattades svenskar ha sådana egenskaper som ljust hår, blåa ögon och smal figur. Informanter ansåg att de bryr om sitt utseende och klär sig väl och stiligt. Vidare räknades svenskar som snygga och ungdomliga. Det framkom även att män är litet kvinnliga eller tycks ha några homosexuella drag.

Det verkade allt i allt vara så att skillnader mellan flickors och pojkars svar var relativt små fast flickor kan ha beskrivit svenskar med flera positiva attributen än pojkar (se även Pettersson & Nurmela 2007). När man betraktar stereotyper av svenskar (se t.ex. Hautamäki 1995) så stämmer informanternas svar i stor mån med dessa. Det bör beaktas att man inte kan dra några slutsatser från informanternas svar till det verkliga livet utan resultaten visar bara hur de uppfattar svenska människor. Det är typiskt att när man beskriver något visst folk, reflekterar man samtidigt sina uppfattningar om egen nationalitet. Detta syntes särskilt när man jämförde svenskar och finländare.

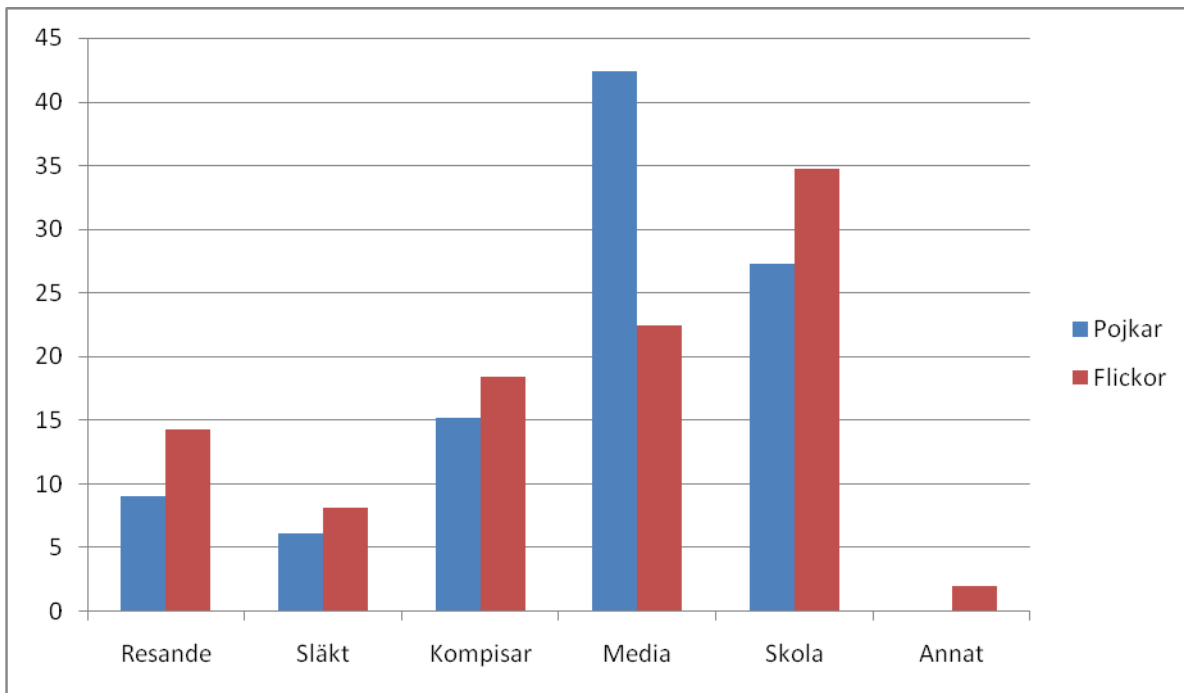
4.3 Aspekter som påverkar uppfattningar om svensk kultur

Informanter fick välja de tre aspekter som har störst inverkan på deras uppfattningar om svensk kultur genom att markera nummer ett på det vad de tyckte hade påverkat mest osv. Alternativen var resande, släkt, kompisar, media, skola eller något annat. Som framgår i figur 5 varierade svaren mellan pojkar och flickor i någon mån vad gäller den viktigaste aspekten. Flickorna valde resande som den första med 46,7% medan 40,6% av pojkarna upplevde att media har påverkat deras uppfattningar mest. Medias roll är relativt stor även bland flickorna. Man skulle behöva mer exakt information om vilka medier det egentligen är som inverkar på informanternas uppfattningar.

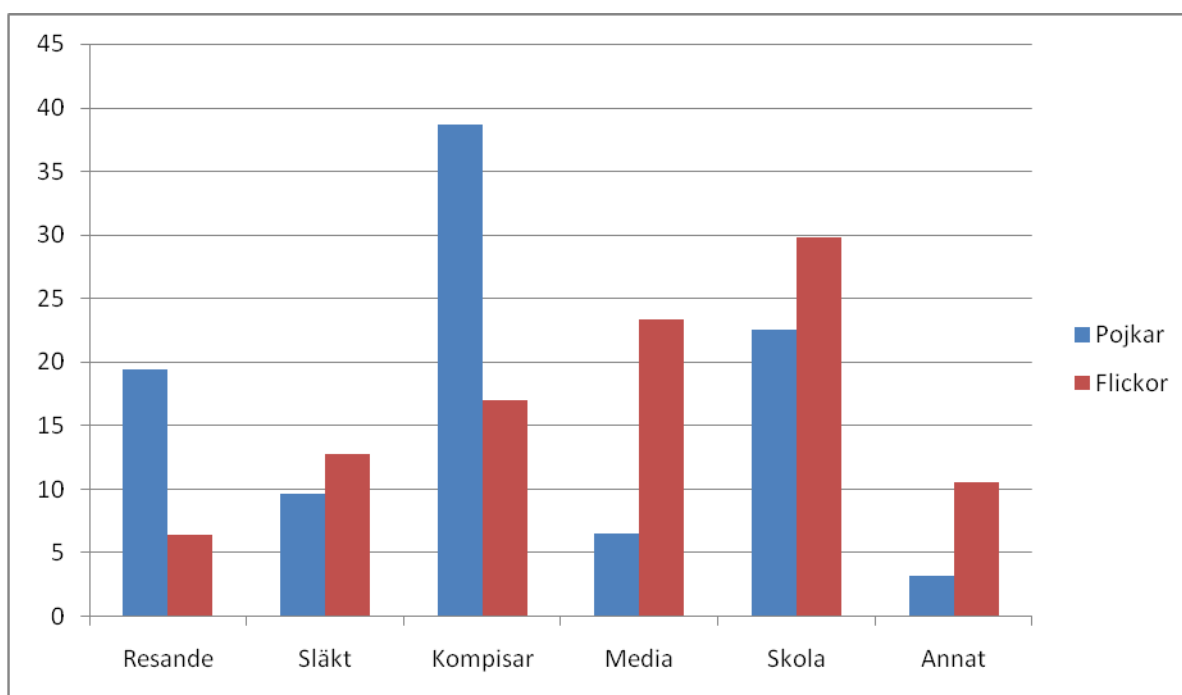
Figur 5: Aspekt som påverkat uppfattningar mest (%)

Den näst viktigaste aspekten enligt flickor är skola med 34,7% och enligt pojkar, litet överraskande, media igen med 42,4%, som figur 6 visar. En slutsats kan dras: antingen fördelades svaren slumpmässigt jämnt mellan dessa kategorier eller pojkar i stort sett anser media ha en stark roll i att bilda uppfattningar om en viss kultur. Nämligen är det skola som fick relativt många svar i att påverka uppfattningar näst mest.

Figur 6: Aspekt som påverkat uppfattningar näst mest (%)

Som figur 7 illustrerar påverkade skola flickornas uppfattningar tredje mest med 29,8% medan kompisar påverkade pojkarnas uppfattningar tredje mest med 38,7%. Det blev inga märkvärdiga skillnader i detta fall heller, men det verkar vara så att släktens inverkan på uppfattningar inte är stor. Dessutom är det få andra aspekter som enligt informanterna har påverkat deras uppfattningar.

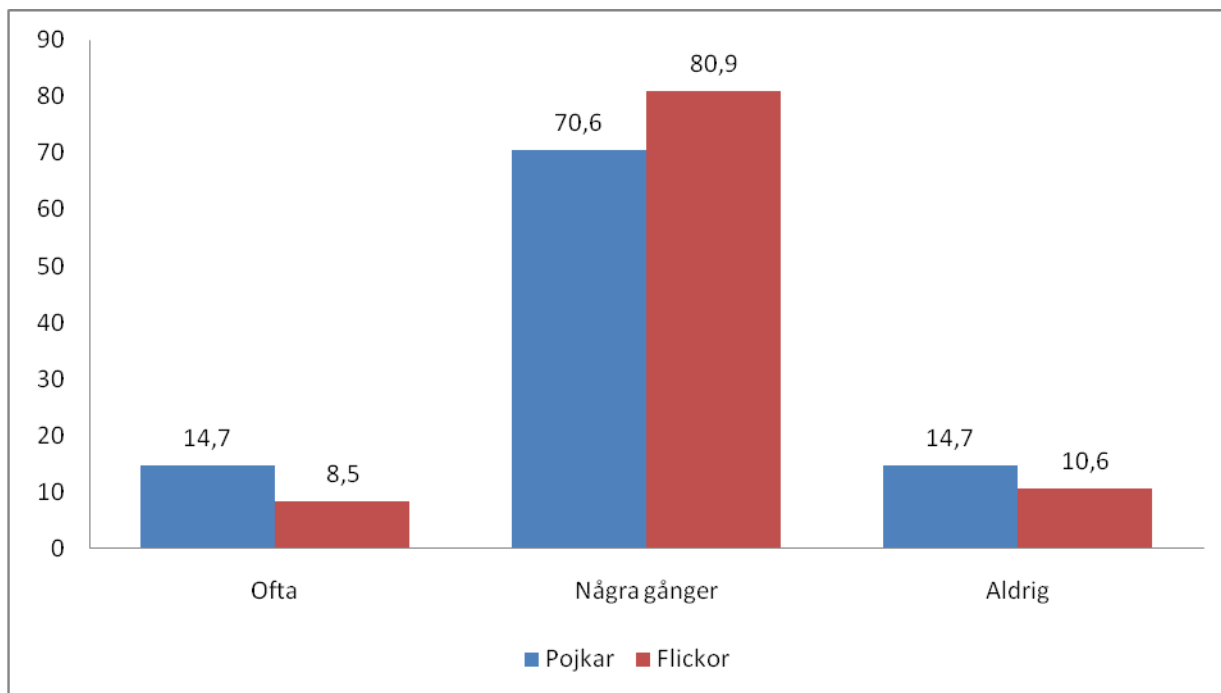
Figur 7: Aspekt som påverkat uppfattningar tredje mest (%)

Vad som är intressant är att när man utelämnar informanternas nummerordning och räknar upp alla som bara blivit markerade, är det entydigt vad som har påverkat uppfattningarna mest, näst mest eller tredje mest. Med både flickor och pojkar blir det klart att media har påverkat uppfattningar mest. Vidare är det skola i båda grupper som har påverkat näst mest. När man betraktar den tredje aspekten är det resande med flickor och kompisar med pojkar som har påverkat så det blir litet variation. I följande avsnitt ska jag presentera informanternas svar på hur dessa aspekter har påverkat deras uppfattningar om svensk kultur. Fast flera svarade uttömmande att dessa har påverkat positivt, negativt eller både och, uppträdde det även mer specifika skildringar.

4.3.1 Resande

Informanterna tillfrågades om de hade besökt Sverige någon gång. Syftet med detta var att kartlägga om personliga erfarenheter har någon inverkan på ens uppfattningar. Som figur 8 illustrerar var det största delen av alla informanter som hade besökt Sverige några gånger, dvs. drygt 80% av flickorna och drygt 70% av pojkarna. Vi vet dock inte

när eller hur ofta detta har skett. Det var nästan 15% av pojkarna och drygt 10% av flickorna som aldrig hade besökt Sverige, men samtidigt var det 14,7% av pojkarna och 8,5% av flickorna som hade besökt Sverige ofta. Stockholm var överlägset det populäraste resemalet och strax efter det var Haparanda, vilken var ett vanligt resemalet speciellt bland Kemijärvibor.

Figur 8: Svar på fråga ”Har du besökt Sverige?” (%)

Vad gällde resande beskrev informanterna dess inverkan nästan enbart ur en positiv synpunkt. Bara en informant svarade att resande har haft en negativ inverkan på uppfattningar av svensk kultur. Många ansåg att resor i Sverige hade varit trevliga och underbara. Det kom fram att resandet ger mer information om hur man lever och betar sig i Sverige och hurdan omgivning är (se exemplen 8-10). Den viktigaste synvinkeln verkade vara att man själv ser den svenska kulturen och på så sätt vidgas vyer. Flera informanter beskrev att resandet ger en bra bild av svenska människor, men samtidigt hade någon lagt märke till att hon hade fått en motstridig bild efter att ha rest dit. Dessutom framkom det att informanter ansåg Stockholm vara en fin och stämningsfull stad.

[8] On nähnyt millaista on Ruotsissa (f)

man har sett hurdant det är Sverige

[9] Matkustelusta lisää tietoa kuinka Ruotsissa eletään (f)

man har fått mer information om hur man lever i Sverige

[10] Ruotsissa matkustelu ainakin avartaa näkemyksiä siitä kulttuurista (f)

att resa i Sverige vidgar uppfattningar om (svenska) kulturen

4.3.2 Släkt och kompisar

I enkäten frågades om informanter hade någon släkt, några kompisar eller bekanta i Sverige och 44,1% av informanterna angav att de har sådana kontakter. Det verkar vara så att det är kompisar och släkt i Finland som påverkar uppfattningar om svensk kultur mer. Vad gäller släkt var det mycket tydligt att man har hört olika historier av dem (se exempel 11). Många berättade att de hade bildat någon synpunkt baserad på den kommunikation de hade haft med svenskar. Det framkom att de personligt hade träffat svenskar eller lärt känna svenska människor t.ex. genom internet. Någon påpekade att inställningen till svenskhet i hennes egen familj hade varit negativ. Kompisar väckte för sin del kontroversiella tankar bland informanter. Det framkom att kompisarnas erfarenheter och åsikter påverkar var och ens uppfattningar om svensk kultur och speciellt svenskar. Det syntes att om kompisar har en positiv inställning till svenskar så får man själv också en positiv bild. Samtidigt var det enligt informanter så att om kompisar ser ned på och har en mycket negativ inställning till svenskheten så börjar man själv komma på saker som är bra i den svenska kulturen. Man bör beakta att informantens egen inställning kunde vara även neutral oberoende av kompisarnas åsikter (se exempel 12).

[11] sukulaisilta (kuulee) tarinoita: ”Kun minä olin Ruotsissa...”(p)

har hört historier av släktingar: ”När jag var i Sverige...”

[12] kavereista osa on ruotsalaisia vastaan ja osa puolesta (f)

en del av mina kompisar är mot svenskar och den andra delen för dem

4.3.3 Media

Informanterna tillfrågades om de följer några svenska medier och bara 26,2% svarade att de då och då följer antingen internet, teve eller tidningar. Man kunde även dra den slutsatsen att eleverna inte är medvetna om vilka svenska medier det finns. Media hade ändå mycket att göra med informanternas uppfattningar om svensk kultur. Uppenbarligen är det alltså i stort sett finska medier som påverkar informanternas uppfattningar. Det framkom att informanter huvudsakligen anser medias roll vara positiv. De uppfattade att media upplyser dem om Sverige och svenskar. Enligt informanterna finns det mycket information om Sverige på teve och internet i form av filmer och tv-program samt webbsidor. En informant konstaterade att media ger information t.ex. om politik medan någon annan tyckte att man inte lär sig mycket fakta med hjälp av media. Då kan man anta att sådana utnyttjar media mer för att underhålla sig själva eller man inte ens lägger märke till några informativa program. Vidare framkom tydligt att det är diskutabelt hur olika synpunkter behandlas i olika medier (se nedan).

[13] media joskus tosin sortuu stereotipioihin ja lapsellisuuteen (f)

media kan ibland hemfalla åt stereotyper och barnslighet

[14] media näkee ruotsalaiset hyvässä valossa (f)

media anser svenskar på ett positivt sätt

[15] media tuo kilpailumielistä Suomi-Ruotsi –kamppailua (p)

det kommer upp den tävlingsinriktade Finland-Sverige –kampen i media

Detta visar att informanterna hade kritiskt tänkande mot medias sätt att behandla olika teman. Det kan tänkas att dessa kommentarer återspeglar informanternas egna åsikter om hur saker verkligen är jämfört med hur de presenterade i media. Man kan ändå inte dra några slutsatser om det är så att informanten själv förhåller sig positivt till svenskar fast det enligt media kan vara så. Dessutom var det en informant som ansåg att det är svenskar som förhåller sig positivt till finländare. Detta innebär att man måste betrakta olika kontexter för att kunna komma till sådana slutsatser.

4.3.4 Skola

Informanternas svar var huvudsakligen positiva vad gäller skolans roll. Det framkom att de inte bara lär sig allsidiga kunskaper i svenska och Sverige utan skolans inverkan uppfattades bredare. Flera ansåg att det är nyttigt att lära känna den svenska kulturen under lektioner. I många svar förekom det att man lär sig språk därtill. Som exemplen 16-19 visar upplever informanter undervisningens roll både positivt och negativt:

[16] koulussa olemme tutkineet kulttuuria (f)

i skolan har vi studerat kultur

[17] koulussa on oppinut faktaa (p)

man har lärt sig fakta i skolan

[18] pakoruotsi (f)

tvångssvenska

[19] yläkoulun ruotsin opettaja teki ruotsin opiskelusta inhottavaa (f)

min svensklärare på högstadiet gjorde svenskan otrevlig

Det är glädjande att det finns så rikligt med positiva upplevelser inom skolvärlden. Det verkar vara så att svenskundervisningen i stort sett har gett en mer mångsidig bild av svensk kultur. Man måste beakta att sådana som inte uppfattar skolundervisning nyttig eller intressant skrev nödvändigtvis ingenting vad gäller skolan och därför fanns det i stora drag bara positiva kommentarer. Att informanter inte behandlade ”tvångssvenskan” i sina svar (med undantag av exempel 18), kan även bero på att denna studie inte koncentrerade sig på attityder mot svenska språket. Det kan vara många som inte anser att kultur och språk hör ihop och därför sådana aspekter togs inte fram.

4.3.5 Andra aspekter

Det framkom bara få andra aspekter som informanterna uppfattade ha påverkat deras inställningar till svensk kultur. Dessa var författaren *Astrid Lindgren*, böcker, musik, språk och vitsar. Vidare nämndes svenska människor och kommunikation med dem

samt bekantar i Sverige. I detta sammanhang är det relevant att lyfta fram sådana allmänna synpunkter som kan uppfattas röra alla de här kategorierna. Jag ska ge några belysande exempel:

[20] kaikki nämä antavat myönteisen kuvan ruotsalaisesta kulttuurista (f)

alla de här ger en positiv bild av svensk kultur

[21] siitä on saanut tietoa ja tavannut ruotsalaisia ihmisiä (f)

man har fått information och träffat svenska människor

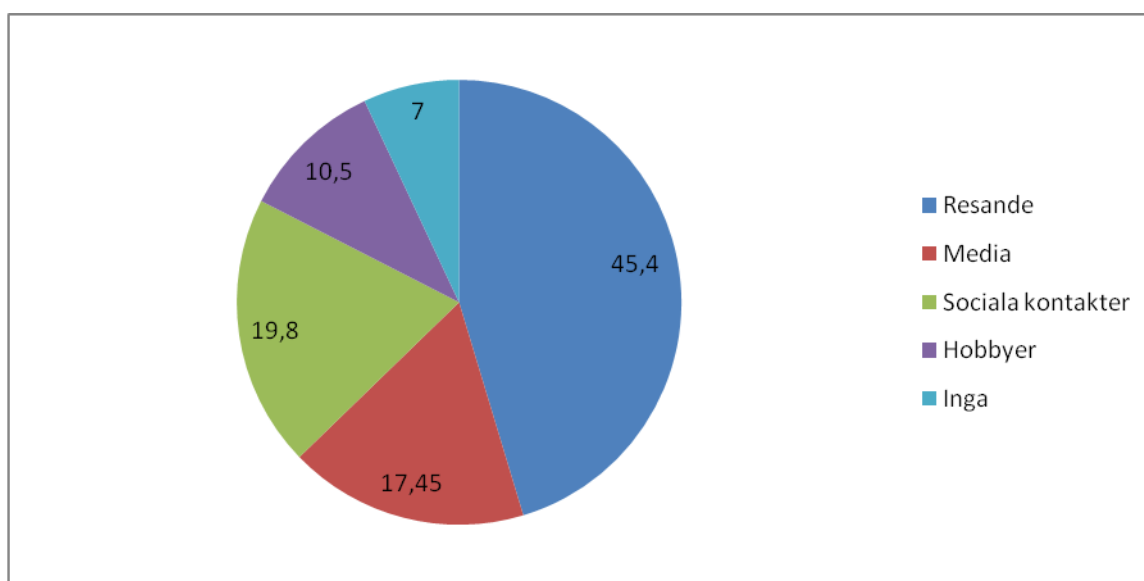
[22] muokanneet ajatusmaailmaa (p)

de har förändrat mina tänkesätt

Det kunde tolkas att uppfattningar av svensk kultur förändras hela tiden. Förändringen kan vara antingen positiv eller negativ, men i stort sett är det ofrånkomligt. Detta är inte alltid medvetet utan man blir influerad av sin omgivning vilken består av skola, kompisar, släktingar och media. Resandet kan anses vara en mer medveten val att betrakta sina uppfattningar ur olika synvinklar. Att träffa svenska människor och prata med dem verkar vara ett mycket effektivt sätt att få en bra bild även av hela kulturen (se även Storhammar & Ailinpieti 1995).

4.4 Kontakter med svensk kultur utanför skolan

Ett syfte med denna studie var att kartlägga sådana kontakter där informanter har haft någonting att göra med svenska språket och svensk kultur utanför skolan. Det framkom fyra huvudkategorier: resande, kommunikation och sociala kontakter, media och hobbyer (se Figur 9). Det var nog några informanter, pojkar huvudsakligen, som konstaterade att de inte hade haft kontakter utanför skolan att göra med svenska språket eller svensk kultur. Ett par av dem argumenterade för detta med att det räcker om man kan tala engelska och att man inte har behövt använda svenska språket utanför skolan.

Figur 9: Antal kontakter med svensk kultur utanför skolan (% , N = 100).

Det var överlägset populärast att beskriva sådana fall som hade skett i Sverige där man hade varit på besök. Största delen av informanterna nämnde att de hade besökt Stockholm, men det uppträdde även att de hade varit på Åland. I några fall skulle det ha varit fruktbart att få litet mer specifik information om hurdana kontakter de egentligen skaffade under sina resor. Det var vanligt att man hade använt svenska språket i olika affärer när inköp gjordes (se exempel 23). En informant konstaterade att när personalen hade lagt märke till att man inte är svensk, började de betjäna på engelska. Dessutom framkom det att man hade varit tvungen att fråga vägen på svenska t.ex. till någon affär. Några hade även köpt biljetter eller beställt på restaurang under resan. I många svar uppträdde det att informanterna hade varit på Sverigebåten där de hade hört svenska språket. Det syntes tydligt att en del av informanterna kom från ett tvåspråkigt område för Kelviåborna berättade det vara vardagligt på Karleby-trakten att man hör svenska språket. En del av dem rapporterade att man ser några svenska drag i Karleby, men med detta måste de ha menat den finlandssvenska kulturen.

[23] olen käynyt kaupassa Ruotsissa, ostanut lippuja (f)

jag har handlat i Sverige, köpt biljetter

Den andra kategorin som uppträdde i informanternas svar var kommunikation och sociala kontakter. Man bör beakta att fast dessa kategorier är separata är dem ändå i något sammanhang mellan varandra, t.ex. när man reser, kommunicerar man nödvändigtvis med andra människor osv. I denna kategori framkom sådana fall där man hade träffats sina svenska eller finlandssvenska släktingar och umgåtts och tillbringat tid med dem. Informanterna menade att det har hänt att någon obekant hade börjat prata svenska till dem spontant t.ex. för att fråga vägen. En informant konstaterade att hon ibland behöver prata svenska på jobbet. Dessutom framkom det att informanterna hade pratat svenska med jämnåriga svenskar, som exempel 24 visar.

[24] lentokoneessa istuin ruotsalaisen tytön vieressä ja juttelin hänelle (f)
på flygplanet satt jag bredvid en svensk flicka och talade med henne

Diskussioner med svenskar uppträdde även i den tredje kategori vilken behandlar kontakter i media. I detta fall kunde man egentligen tala om sociala medier och traditionella medier för det var flera som konstaterade att de hade diskuterat med svenskar på internet. Det var visserligen oklart i vilken kontext detta hände men man kan anta att det har varit på någon webbsida. Det var några informanter som hade spelat videospel och diskuterat med svenska personer samtidigt. Därtill framkom det att informanterna hade använt svenskspråkiga webbsidor, t.ex. tittat på videor eller läst nyheter (se exempel 25). Det var inte alltid klart om det var nyheter på svenska eller nyheter om Sverige men på finska. Ytterligare var det en informant som hade meddelat att hon inte följer svenska medier (se även avsnitt 4.3.3) men som ändå konstaterade att hon ibland läser några svenskspråkiga bloggar. Det är alltså motstridigt om dessa bloggar är finlandssvenska och inte kan enligt henne räknas till samma kategori eller om informanten inte uppfattar olika bloggar som en del av media. Vad gäller traditionella medier var det flera informanter som berättade att de hade lyssnat på svenskspråkig musik och tittat på svenska tv-program. Någon hade läst svenska böcker och tidningsartiklar. Det verkar vara så att internet är den dominerande kanalen att ta emot svenskspråkigt material.

[25] katsoessa videoita netissä (p)
när jag tittar på videor på nätet

Till den sista kategorin kan räknas olika hobbyer som möjliggjorde kontakter med svenska språket och kultur bland informanterna. Största delen uppgav att de hade haft idrottstävlingar och –turnéer i Sverige eller de hade deltagit tävlingar där hade varit svenska idrottare med. Av olika grenar nämndes ishockey, fotboll och ridning men även scouterna nämndes. Det bör beaktas att man inte vet hur pass intensiva de här kontakterna har varit. Det finns en stor skillnad mellan att man bara deltar samma tävling med en svensk person och att man diskuterar olika saker med en svensk person. Som sagt kombinerar kategorierna drag från varandra. I denna uppträder det på sätt och vis både resandet och hobbyer men också kommunikation (se nedan).

[26] on ollut pelikavereita jotka ovat puhuneet ruotsia (f)

jag har haft träningskompisar som har talat svenska

[27] jalkapalloturnaus oli Ruotsissa (p)

vi hade en fotbollsturné i Sverige

4.4.1 Är kontakter med svensk kultur till nytta i klassrummet?

I detta avsnitt kommer jag att presentera elevernas åsikter om det har varit till nytta i klassrummet att man har sysslat med svenska språket och svensk kultur utanför skolan. Man kan uppfatta detta på så sätt att det har hänt inläring utanför skolan på grund av olika kontakter de har haft. I stället för en flervalfråga fick informanterna svara på en öppen fråga då lämnades det rum för ytterligare kommentarer. Det var totalt 47,3% av informanterna som konstaterade att de inte upplever att kontakter utanför skolan har varit till nytta i klassrummet (se Figur 10). Som det redan tidigare kunde antas verkade dessa kontakter vara så pass korta eller inte tillräckligt intensiva att man kunde ha sådana upplevelser att detta skulle vara till nytta under svensklektionerna. Ytterligare kan det vara svårt att utvärdera sådant eller kanske man inte ens lägger märke till att dessa kontakter kunde granskas ur en pedagogisk synvinkel. Det kan man inte heller veta när eller hur ofta dessa händelser har varit för det kan innebära en lång tid bakåt. Några konstaterade att de hellre använder engelska när de besöker Sverige. Här

framkommer några belysande exempel på varför man inte tycker att ha dragit fördel av olika händelser med svensk kultur (se nedan):

[28] en usko, koska tilanne oli hyvin pikainen (f)

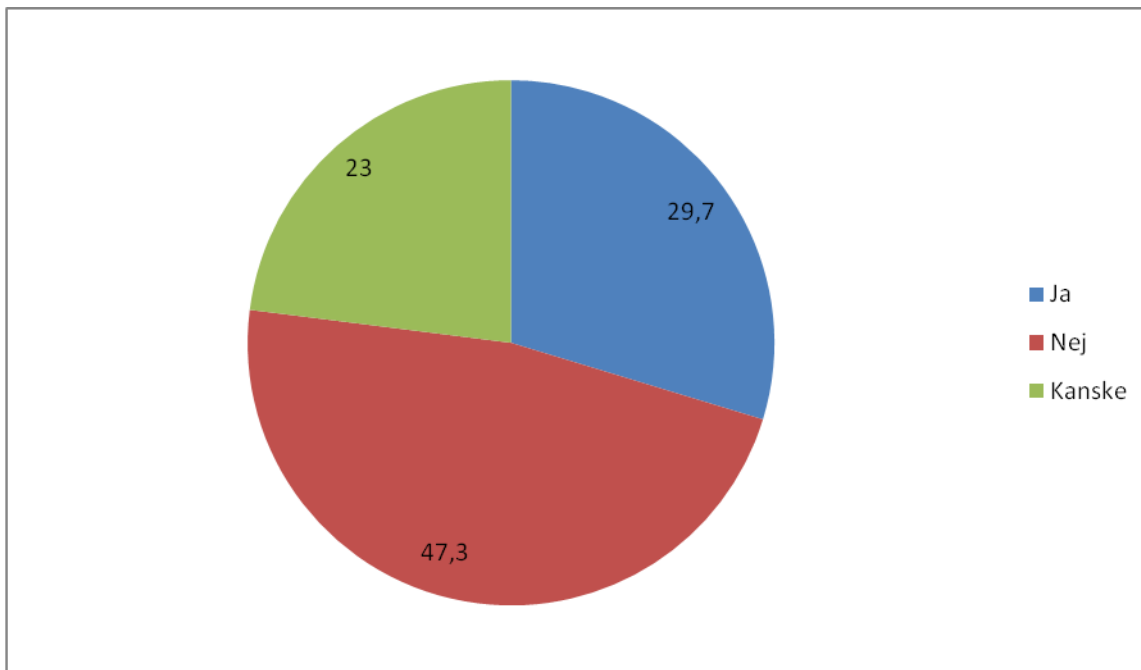
det tror jag inte för situationen var mycket snabb

[29] ei oikeastaan koska kontaktit ovat niin vähäisiä (f)

egentligen inte för det finns bara få kontakter

[30] en koe, olin matkalla niin nuori (f)

det gör jag inte, jag var så pass ung under resan

Figur 10: Svar på fråga: "Upplever du att kontakter med svensk kultur har varit till nytta i klassrummet?" (%)

Å andra sidan tyckte 29,7% av informanterna att man under lektionerna ha dragit fördel av kontakter med svenska språket och svensk kultur utanför skolan. Det framkom att informanterna ansåg det alltid vara till nytta om man kan använda språket i praktiken. Dessutom kom det fram att man lär sig tala och förstå språket bättre och ytterligare lär man sig nya ord. Någon konstaterade att man kommer ihåg olika aspekter i språket bättre. Därtill svarade en informant att det är bra om man hör hurdant svenska språket

egentligen är och på hurdana sätt svenskar använder det (se även exemplen 31-33). Det är litet tvivelaktigt om informanterna tänkte saken ur den synvinkeln att man t.ex. under Sverige-resan utnyttjar sig de kunskaper man lärt sig på skolan i stället för att man skulle göra det tvärtom.

[31] ainahan se on hyvää harjoittelua koulua varten,

jos sitä jaksaa innostua (f)

det är ju bra träning för skola om man bara har lust att göra det

[32] joskus on kun huomaan ymmärtäväni sanoja paremmin (f)

ibland när man förstår några ord bättre

[33] tietenkin koska silloin joutuu käyttämään kieltä (f)

förstås för då är man tvungen att använda språket i praktiken

Dessutom var det en del av informanterna, 23%, som tyckte att det möjligen har varit till nytta på skolan att ha sådana kontakter med svensk kultur att göra. Det konstaterades att de egentligen inte vet om det har varit nyttigt eller inte. Några av de svarade att de har varit till nytta i någon mån. Man kan dra den slutsatsen att de kanske inte anser kontakter utanför skolan sådana som man kan lära sig någonting av eller vilka kan utnyttjas senare i livet. Det kan antas att dessa informanter hade haft relativt litet att göra med svensk kultur utanför skolan (se exemplen 34-35). Det skulle ha varit intressant att få veta varför de egentligen tycker att inte ha varit till nytta.

[34] no joo ehkä vähän, sujuvampi puhua ja reagoida (f)

nå ja kanske litet, det går bättre att tala och reagera

[35] jonkun verran ehkä (f)

kanske i någon mån

Det syntes mycket starkt att om man hade olika kontakter med svensk kultur utanför skolan, beskrev man även sin inställning till svensk kultur och svenskar med positiva attribut. Det var så att man inte ansåg olika kontakter vara till nytta i klassrummet eller kunde inte evaluera det tillräckligt. Om man däremot hade få eller inga kontakter utanför skolan, förhöll man sig negativt till svensk kultur och svenskar och tyckte inte att man kan dra nytta av dessa kontakter i klassrummet. Detta betyder dock inte att om

man har mycket med olika kontakter med svensk kultur, skulle uppfattningar inte vara stereotypiska. Man bör komma ihåg att stereotyper inte alltid är bara negativa. Enligt mina resultat finns det alltså ingen stor koppling mellan stereotypiska uppfattningar och kontakter.

5 DISKUSSION

Här ska jag diskutera resultaten närmare och sammanfatta hur de besvarar forskningsfrågorna (se kapitel 1). I kapitel fyra klarlade jag redan hurdana uppfattningar det fanns om svensk kultur och svenskar och vilka teman man kunde utläsa av dem. Dessutom studerade jag vilka aspekter som påverkar dessa uppfattningar. Meningen var även att kartlägga kontakter utanför skolan som informanterna hade haft med svensk kultur och svenska språket att göra och ytterligare om de upplevde dessa kontakter ha varit till nytta i klassrummet

5.1 Diskussion om resultaten

Resultatanalysen gick ut på att grundligt gå igenom frågeformulären som informanterna hade fyllt i. Sammanlagt blev det 84 svar från fyra olika gymnasier. Den största delen av enkäten bestod av öppna frågor och det var klart att flytta svaren till ett Word-dokument. Detta möjliggjorde någon slags kategorisering mellan olika teman samt mellan flickor och pojkar vilket var enligt min åsikt väsentligt för att få en bra helhetsbild.

Elevers uppfattningar av svensk kultur visade sig i stort sett kunna härledas från deras uppfattningar om den finska kulturen. En stor del av informanterna beskrev att svensk kultur påminner finsk kultur ganska mycket eller att dessa två kulturer inte skiljer sig från varandra. Detta är inte överraskande för enligt Kaikkonen (2004) är det naturligt att reflektera ens egen nationalitet vad gäller att värdera någon främmande kultur. Man bör beakta att svensk och finsk kultur har vissa likheter (se Pettersson & Nurmela 2007), men det är omöjligt att veta vilka aspekter som informanter ansåg Sverige och Finland dela för det fanns inga explicita förklaringar till detta. Det kan vara att den sverigesvenska kulturen ligger så nära bara ur en geografisk synvinkel att det är svårt att hitta några stora skillnader. Kanske vill man inte hålla isär Sverige och Finland för

mycket, speciellt om det återfinns sådana drag i den främmande kulturen som är värda att introducera i egen kultur också. Det kan vara att man enkelt baserar sig dessa uppfattningar på det man har sett eller hört.

Dessutom framkom det en bred skala olika aspekter som var både positiva och negativa. Pojkar koncentrerade sig huvudsakligen på idrott och annat som kan uppfattas något manligt. Det fanns några mer konkreta aspekter som traditionellt kan räknas tillhöra svenska kulturen och samhället, t.ex. dalahästar, midsommar och kungafamiljen. Man kan anta att detta är sådan information man lärt sig under svensklektionerna på skolan (se även Green-Vänttinen, Korkman & Lehti-Eklund 2010). Dock är det möjligt att man själv har upplevt olika saker under ett besök i Sverige eller man har dragit nytta av media, som teve och internet. Bland flickorna var det populärt att beskriva svenska människor och deras yttre aspekter för det uppträdde i många svar att svenskar klär sig bättre än finnar. Uppfattningar verkade i stort sett vara större helheter, såsom musik, konst, mat osv. eller delar av dem, såsom *Abba* eller köttbullar. Det verkar alltså inte gälla bara stereotypiska uppfattningar utan också sådana saker som ett visst land är känt för. Det bör beaktas att negativa inställningar till en främmande kultur kan basera sig på att man inte vet tillräckligt mycket om den och därför är det lätt att förhålla sig på ett negativt sätt.

Svenska människor blev jämförda med finnar. Som konstaterats ovan har man en viss nationell identitet som man vid behov utnyttjar, medvetet eller omedvetet, för att granska någon annans nationella identitet. Det verkade vara så att resultat stämmer bra åtminstone med Ekwall och Karlssons (1999) studie (se även Hautamäki 1995). Det var flera informanter som svarade att svenskar liknar finländare men ändå, intressant nog, hittade de på otaliga drag som verkade vara till och med imponerande jämfört med finländare, fast där fanns även negativa uttryck. Eftersom finländare sällan kan beskrivas som snobbiga eller livliga, är det naturligt för dem att använda de här attributen av något annat folk, t.ex. svenskar. Detta är ett bra exempel på hur man reflekterar sin egen identitet till den främmande identiteten. Man kunde anta att det igen är lätt för finländska människor att beskriva svenskar för de ligger så pass nära varandra och man kan anta att finnar har mycket information om svenskar, även om denna information var stereotypisk eller inte.

Det var populärast att använda sådana adjektiv som trevlig, glad, vänlig och öppen för att beskriva svenskar. Det var över 74% av alla attributen som kunde räknas vara positiva. Det är litet tvivelaktigt speciellt med adjektiven trevlig och glad för jag tycker att de egentligen inte är bra på att beskriva någon karaktär. I stället kunde det tolkas att vara glad innebär att inte vara reserverad och inåtvänd. Att vara trevlig – och varför inte också vänlig – kunde innebära att man vill undvika konflikter genom att bete sig hurtigt. Detta kan visa sig att man har träffat några svenskar personligt och fått en positiv allmänbild utan att tolka karaktären på en djupare nivå. Öppenhet kunde förknippas till sociala och pratiga drag, vilka kan ge en sådan bild att man öppet berättar om sina saker, även om detta egentligen inte är samma sak. Det skulle ha varit förnuftigt för denna avhandling att ha med en viss grupp adjektiven som alternativ där man kunde ha valt de mest beskrivande vad gäller svenskar. Å andra sidan blev det intressant variation mellan svaren och även fantasifulle förslag med en öppen fråga.

Vidare kartlades hur dessa uppfattningar har bildats. Informanterna fick välja de tre viktigaste orsaker till deras uppfattningar om svensk kultur. Alternativen var resande, släkt, kompisar, media, skola eller något annat. Det kunde tolkas att det är svårt att specificera överhuvudtaget vilka aspekter som har haft den största inverkan på uppfattningarna. Det var nämligen så att den populäraste aspekten valdes även som den näst populäraste eller tvärtom. Detta innebär att pojkarna ansåg media påverka uppfattningar mest och näst mest medan skolan var den tredje populäraste aspekt. Bland flickorna var det så att resande var den populäraste, men skolan valdes både till den andra och den tredje aspekten, även om det finns en avgörande roll med media också. Detta gjorde analysen litet kontroversiellt. Man kunde förstås granska svaren genom att bortlämna nummerordningen då blir helhetsbilden tydligare. I så fall verkar det vara så att media, skola och kompisar påverkar pojkarnas uppfattningar mest. Flickornas uppfattningar baserar sig med en klar majoritet på media, skola och resande.

Det syntes alltså inte särskilt stora skillnader mellan könen. Det är klart att media i olika form bildar och omformar uppfattningar om svensk kultur och svenskar. Man kan anta att ungdomar även använder och utnyttjar media på mångsidiga sätt så därför är det naturligt men inte alltid medvetet att det framkommer vissa inställningar. Skolundervisning har en betydande roll att erbjuda olika slags information om svensk

kultur, även om man inte vet hur pass stereotypisk denna information är. Det bör beaktas att det är mycket fakta som elever skaffar sig med hjälp av undervisning. Därtill kunde man anta detta bero på lärarna och andra kontakter på skolan. Det verkar även vara så att pojkar lättare blir influerad av andras åsikter och uppfattningar av en viss kultur, dvs. man imiterar vissa drag eller beteendemönster från kompisar, även om dessa var negativt inriktade. Flickor vill i stället uppleva den främmande kulturen sig själva och bilda uppfattningar på den informationen man fått utomlands och efter att ha träffat nativa människor. Det syntes att det är viktigt att se hur det ser ut i Sverige i praktiken och på det sättet ge en chans att uppmärksamma det positiva i svensk kultur, även om man hade haft några mer negativa inställningar.

Kontakter med svenska språket och svensk kultur utanför skolan verkade i stort sett ha med resandet att göra. När man hade besökt Sverige, hade man använt svenska t.ex. på affär och på en restaurang eller frågat vägen på svenska. De hade även träffat svenska människor, men dessa sociala kontakter hade ofta hänt även då man hade varit i kontakt med sina svenska släktingar. Det framkom att informanterna hade utnyttjat olika medier där man kunde ha dragit nytta av olika informations- och andra källor. En del av informanterna konstaterade att olika hobbyer hade möjliggjort kontakter med svenska språket och svensk kultur. Ett ganska stort problem med att beskriva dessa kontakter var att man inte kunde veta hur pass intensiva de hade varit. Det syntes speciellt när eleverna reflekterade dem till svensklektionerna. Nästan hälften av informanterna tyckte att kontakter med svenska språket och svensk kultur utanför skolan inte hade varit nyttiga vad gäller svensklektioner. Detta stämmer med Jokinen (2011) som konstaterade att man knappast kan lära sig informellt utanför skolan, även om det väl kan finnas sådana attraktiva upplevelser utanför skolan, t.ex. hobbyer eller media, som väcker elevers intresse och främjar inläring i klassrummet. Även Kalaja et al. (2011) kom fram till att svenskinlärare inte utnyttjade sådana möjligheter på fritiden där man kunde ha lärt sig något nytt. Därtill kan det antas att för att dra nytta av dem behövs det intensivt kommunikation eller åtminstone flera sådana kontakter för att öka sina kunskaper och få säkerhet i att använda språket. Det syntes att informanterna inte hade haft tillräckligt med dessa kontakter för att kunna konstatera detta vara till nytta. En del av informanterna upplevde att det alltid är till nytta om man kan vara i riktig kontakt med språket man har lärt sig. Det kan belöna sig att lägga märke till vad som man

egentligen kan i praktiken. För en del av informanterna var det utmanande att utvärdera hur dessa kontakter hade påverkat deras kunskaper på skolan, men det är möjligt att man inte nödvändigtvis kan betrakta sig som svensklärare utanför skolan.

5.2 Kritisk diskussion om undersökningen

Jag vill påpeka några kritiska iakttagelser om genomförandet av studien. Med 84 enkätsvar blev det tillräckligt med material för att kunna analysera informanternas uppfattningar kvalitativt och dra vissa, åtminstone tentativa slutsatser vad gäller mina syften. Det lönade sig även att presentera resultat delvis med kvantitativa figurer och tabeller för detta gjorde analysdelen tydligare och mer genomgripande.

Tyvärr visade sig frågeformuläret inte fungera lika bra jag på förhand hade önskat mig. Även om jag hade planerat enkäten länge, uppstod det missförstånd och det fanns sådana svar på frågor som inte erbjöd tillräcklig information om informanternas åsikter. Jag skulle ha omformulerat frågorna så att det inte skulle ha varit möjligt att besvara bara ”ja” eller ”nej”, vilket hände t.ex. på fråga 12 (se Bilaga 1). Detta upplevde jag som problem för meningen var ju att kartlägga informanternas åsikter. För att få mer precis information skulle det alltså ha varit bättre med mer detaljerade frågor. Vidare anser jag att en temaintervju skulle ha fördjupat materialet effektivt. Jag är nöjd med att jag bestämde mig för att skicka enkäter per post för detta var en snabb metod att samla in materialet och dessutom fungerade samarbetet med gymnasier mycket bra. Det är möjligt att detta sätt kunde ha påverkat elevernas motivation att koncentrera sig på enkäten på allvar och därför blev det svar med bristfällig information.

Vidare skulle det ha varit bra om informanterna hade fått en lista av olika attributen där de kunde ha valt de lämpligaste vad gäller svensk kultur och svenskar för några angivna attributen var problematiska att tolka. Å andra sidan skulle det kanske ha begränsat för mycket och materialet hade blivit mer strukturerat vilket jag inte syftade till. I stället lyckades jag sammanfatta de väsentligaste attributen som informanter kopplade till

svensk kultur och svenskar. Dessutom föreslog jag en kategorisering till de kontakter med svensk kultur som informanterna rapporterade.

6 AVSLUTNING

Syftet med denna studie var att kartlägga finskspråkiga gymnasieelevers uppfattningar om svensk kultur och svenskar och redogöra för de aspekter som påverkar dessa uppfattningar. Dessutom ville jag undersöka hurdana kontakter eleverna hade haft vad gäller svensk kultur utanför skolan och om de upplevde att dessa kontakter hade varit till nytta i klassrummet.

I teoridelen presenterade jag olika syner till begreppet kultur i allmänhet. Jag bestämde mig att använda Kellers (1983) definition vilket innefattar en tanke av att kultur består av olika områden i den mänskliga verkligheten. Ett tillägg i denna figur var idrott eftersom jag anser den höra tätt till begreppet kultur som en enskild kategori. Dessutom kartlade jag vad som kultur innebär ur språkundervisningens synvinkel. Jag undersökte vad som menas med svensk kultur och svenskhet och eftersom det fanns finskspråkiga informanter i denna studie, var det viktigt att utreda även skillnader mellan svensk och finländsk kultur. Andra centrala begrepp var uppfattningar och stereotyper, språkattityder, kulturell sensitivitet och informell inläring.

Det väsentligaste resultatet var att eleverna kopplade svensk kultur i stora drag till den finländska kulturen och att enligt dem liknar dessa två kulturer varandra. Man kan anta att eleverna inte har en grundlig bild av vad som avskiljer svensk och finländsk kultur. Dessutom kom det fram att svenska människor, svenska språket, kungafamiljen, idrott, finkultur och svenska traditioner är det som kopplas starkast till svensk kultur. När eleverna beskrev svenskar, var det drygt 74% av alla attributen positiva. Vidare var det en stark jämförelse till finländare vilket är ett naturligt sätt att agera när man värderar främmande kulturens representanter (se Kaikkonen 2004). Det fanns inga särskilda skillnader mellan flickor och pojkar, men flickor verkade uppfatta svensk kultur och svenskar i någon mån mer positivt. Det verkade vara svårt att tydligt definiera vilka aspekter hade påverkat elevernas uppfattningar mest för man blir påverkad av så många olika faktorer från olika håll. När man granskar kontakter som man har haft med svensk kultur att göra utanför skolan, betonas det resandet, sociala kontakter, media och

hobbyer. Det var nästan hälften av informanterna som tyckte att dessa kontakter inte hade varit till nytta i klassrummet även om det var många som ansåg det vara nyttigt när man får en chans att använda språket i praktiken. Man kan anta att dessa kontakter inte har varit tillräckligt intensiva eller att det inte är lätt att bedöma på vilket sätt de har varit till nytta.

Informanterna beskrev den svenska kulturen i stora drag stereotypiskt, vilket inte är så pass överraskande. Det tar nämligen tid och kräver mycket med upplevelser med främmande kultur att få en mångsidig helhetsbild av den. Det bör beaktas att stereotyper inte alltid är negativa, utan de kan beskriva attributen som man själv strävar efter. Resultat på denna avhandling tyder på att gymnasieeleverna blir lätt påverkat av sin omgivning, men att uppfattningar om en viss kultur förändras hela tiden. Kanske på grund av ålder anser eleverna inte att kontakter med svensk kultur utanför skolan skulle vara en betydande möjlighet att lära sig något nytt som kunde utnyttjas under svensklektionerna. Vidare skulle det vara fruktbart att undersöka djupare vilka saker eleverna egentligen anser vara intressanta i den svenska kulturen för att man bättre kunde ta hänsyn till elevernas intressen i undervisningen.

LITTERATUR

- Allahwerdi, H. (red.) 1993. *Ihminen kulttuurinsa kuvana*. Helsinki: Suomen YK-Liitto.
- Althaus, H-J. & Mog, P. 1992. *Deutsch-amerikanische Beziehungen und Wahrnehmungsmuster*. I: Mog, P. & Althaus, H-J. (red.) *Die Deutschen in ihrer Welt*. Berlin: Langenscheidt, 17-42.
- Barcelos, A. M. F. 2003. *Researching Beliefs about SLA: A Critical Review*. I Kalaja, P. & Barcelos, A. M. F. (red.). *Beliefs about SLA New Research Approaches*. Dordrecht: Kluwer, 7-33.
- Bard, A., Persson, L., Monke, S. & Ängeby, M. 2011. ”Vad menar Sverigedemokraterna med svenskhet?” (artikel)
<http://www.newsmill.se/artikel/2009/04/24/vad-menar-sverigedemokraterna-med-svenskhet> (Tillgänglig 24.1.2013)
- Daun, Å. 1998. *Svensk mentalitet*. Stockholm: Bokförlaget Rabén Prisma.
- Eaton, S. 2010. *Formal, non-formal and informal learning: the case of literacy, essential skills and language learning in Canada*. http://www.infed.org/archives/e-texts/eaton_literacy_languages_and_types_of_learning.pdf (Tillgänglig 2.4.2012).
- Ekwall, A. & Karlsson, S. 1999. *Kohtaaminen: kirja kulttuurieroista ja johtajuudesta*. Vaasa: Storkamp Media.
- Gagnestam, E. 2005. *Kultur i språkundervisning*. Lund: Studentlitteratur.
- Green-Vänttinen, M., Korkman, C. & Lehti-Eklund, H. 2010. *Svenska i finska gymnasier*. Nordica Helsingensia 22. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/30083/Nordica_Helsingensia_22.pdf?sequence=2 (Tillgänglig 10.2.2013)
- Grunderna för gymnasiets läroplan. 2003.
<http://www02.oph.fi/svenska/ops/gymnasiet/gymnlpg.pdf> (Tillgänglig 10.2.2013)
- Halinoja, R. 1996. *Kouluttautuminen monikulttuurisuuteen*. I: Salo-Lee, L., Malmberg, R. & Halinoja, R. *Me ja muut – kulttuurienvälinen viestintä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hautamäki, J., Nordgren, E., Selén, K. & Stenius, Y. 1995. *Ruotsi – tuntematon naapurimme*. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Henning-Lindblom, A. 2012. *Vem är jag, vem är vi, vem är vem i vårt land? Kontextens betydelse för gruppidentifikation och stereotyper bland svensk- och finskspråkiga i*

Finland och
 Sverige. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/35618/vemarjag.pdf?sequence=1> (Tillgänglig 25.1.2013)

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Johnsson, H-I. 1995. *Sverige i fokus*. Stockholm: Svenska Institutet.

Jokinen, K. 2011. *Kulttuurinen vapautuminen ja oppimisen ambivalenssi*. I: Pohjola, K. (red.). *Uusi koulu – oppiminen mediakulttuurin aikakaudella*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kaikkonen, P. 1994. *Kulttuuri ja vieraan kielen oppiminen*. Juva: WSOY.

Kaikkonen, P. 2004. *Vierauden keskellä. Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurienvälisen kasvatuksen aineksia*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kalaja, P. 1999. *Kieli ja asenteet*. I: Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (red.). *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kalaja, P., Alanen, R., Dufva, H. & Palviainen, Å. 2011a. *Englannin ja ruotsin kielen oppijat toimijoina koulussa ja koulun ulkopuolella*. I: Lehtinen, E., Aaltonen, S., Koskela, M., Nevasaari, E. & Skog-Södersved, M. (red.). *AFinLa-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2011 /n:o 3*. 62-74.

Karjala, K. 2003. *Neulanreiästä panoraamaksi: Ruotsin kulttuurikuvan ainekset eräissä keskikoulun ja B-ruotsin vuosina 1961-2002 painetuissa oppikirjoissa*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research, 214. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

Lappalainen, H. 2008. *Vaihteleva kieli*. I: Onikki-Rantajääskö, T. & Siirainen, M. *Kieltä kohti*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Livingstone, D.W. 2006. *Informal learning – conceptual distinctions and preliminary findings*. I: Bekerman, Z, Burbules, N.C., Silberman-Keller, D. (red.): *Learning in places: the informal education reader*. New York: Peter Lang Publishing, Inc.

Livingstone, D.W. 2001. *Adult's informal learning: definitions, findings, gaps and future research*.
<https://tspace.library.utoronto.ca/retrieve/4484/21adultsinformallearning.pdf>
 (Tillgänglig 3.4.2012).

Mahmood, Q. 2012. ”Jakten på svenskheten slutar i mångfalden” (recension)
http://www.svd.se/kultur/litteratur/jakten-pa-svenskheten-slutar-i-mangfalden_7266799.svd (Tillgänglig 25.1.2013)

- Nordstrom, B.J. 2010. *Culture and Customs of Sweden*.http://books.google.fi/books?id=RVEp3T5TLu4C&printsec=frontcover&hl=fi&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Tillgänglig 14.4.2012).
- Nyyssölä, K. 2002. *Koulun ulkopuolella opitun tunnistaminen*. Utbildningsstyrelsen.
http://www.oph.fi/download/48926_ulkopuolella.pdf (Tillgänglig 14.3.2012)
- Ohlsen, B. & Bonetto, C. 2009. *Sweden*.
http://books.google.fi/books?id=RzA9ukD2rx4C&pg=PA73&hl=fi&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false (Tillgänglig 14.4.2012).
- Palviainen, Å. 2011. *Frivillig svenska? Utbildningsrelaterade konsekvenser*.
http://www.magma.fi/images/stories/reports/ms1103_frisv.pdf (Tillgänglig 26.1.2013)
- Peabody, D. 1985. *National characteristics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pettersson, T. & Nurmela, S. 2007. *Eri tapoja kohdata suuri elefantti. Suomalaisen ja ruotsalaisen kulttuurin vertaileva tutkimus*. Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto.
<http://www.pohjola-norden.fi/filebank/228-elefantti.pdf> (Tillgänglig 24.1.2013)
- Prinz, J. 2011. *Culture and Cognitive Science*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy.
<http://plato.stanford.edu/entries/culture-cogsci/#WhaCul> (Tillgänglig 15.3.2012)
- Pussinen, M. 2006. *Kultur, läroböcker och dess bilder som en del av inläring och undervisning av svenska*. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.
- Rinne, R. & Salmi, E. 1998. *Oppimisen uusi järjestys*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Salo, P. 2000. *Livslångt lärande - då det självklara förvandlas till ett måste*. I: Hansen, S.E., Sjöberg, J. & Eklund-Myrskog, G. (red.). *Att spana i tiden. Pedagogiska utblickar. Festskrift tillägnad Håkan Andersson*. Vasa: Åbo Akademi, Österbottens högskola, 109-122.
<http://vwww.abo.fi/users/psalo/Web/livsl%C3%A5ng.pdf> (Tillgänglig 4.4.2012)
- Salo-Lee, L. 1996. *Kieli, kulttuuri ja viestintä*. I: Salo-Lee, L., Malmberg, R. & Halinoja, R. *Me ja muut – kulttuurienvälinen viestintä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sefton-Green, J. 2011. *Epävirallisen ja virallisen oppimisen rajankäynnin haasteet*. I: Pohjola, K. (red.). *Uusi koulu – oppiminen mediakulttuurin aikakaudella*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Statistics Sweden http://www.scb.se/Pages/Product_25799.aspx (Tillgänglig 18.4.2012)
- Storhammar, M-T. & Ailinpieti, K. 1995. *Englannin kieli ja englanninkielisten kulttuurien edustajat lukion toisluokkalaisten silmissä*. I: Salo-Lee, L. (red.). *Kieli & kulttuuri oppimisessa ja opettamisessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

”Suomi on ruotsalainen –ohjelma herättää keskustelua suomalaisuudesta” (nyhet)
www.yle.fi/uutiset/suomi_on_ruotsalainen_-_ohjelma_herattaa_keskustelua_suomalaisuudesta/6459791 (Tillgänglig 25.2.2013)

”Svensk är man om man har en svensk identitet”
(intervju)http://www.svt.se/hubINETTE/jimmie-akesson-gastar-hubINETTE?&_suid=1355322579322006285193122938354 (Tillgänglig 21.1.2013)

Trotzig, A. 2012. ”Måste svenskheten definieras?” (artikel)
<http://debatt.svt.se/2012/06/06/maste-svenskheten-definieras/> (Tillgänglig 31.1.2013)

”Venäjän kielen opetusta Itä-Suomessa vahvistetaan”(rapport)
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/01/Venajankieli.html> (Tillgänglig 10.2.2013)

Yli-Renko, K. 1994. *Kulttuurien välinen viestintä ja sen opettaminen*. I: Pohjala, K. (red.). Näkökohtia kielenopetukseen. Helsinki: Hakapaino Oy.

Bilaga 1: Frågeformuläret

Hei!

Olen ruotsin kielen pääaineopiskelija Jyväskylän yliopistossa ja teen pro gradu – tutkielmaa ruotsalaiseen kulttuuriin liittyvistä käsityksistä. Tähän tarvitsen sinun apuasi. Voit auttaa vastaamalla mahdollisimman huolellisesti tämän lomakkeen kysymyksiin, joissa kysytään **sinun mielipidettäsi** ja havaintojasi ruotsalaisesta kulttuurista. Oikeita ja vääriä vastauksia ei siis ole, mutta pidäthän mielessä, että tämä kysely koskee naapurimaatamme Ruotsia ja sen kulttuuria. Kiitos jo etukäteen!

Tiina Onkamo

1. Sukupuoli Nainen () Mies ()

2. Kotipaikkakunta _____

3. Onko sinulla Ruotsissa asuvia sukulaisia ()
kavereita ()
muita tuttavita, keitä? ()

4. Oletko käynyt Ruotsissa? Rastita sopiva vaihtoehto.

Usein () Muutaman kerran () En koskaan () Olen asunut siellä ()

Jos olet käynyt Ruotsissa usein tai muutaman kerran, mainitse paikkakunta/-kunnat, joissa olet käynyt.

Jos olet asunut Ruotsissa, kuinka kauan asuit siellä ja minkä ikäinen silloin olit?

5. Mitä sinulle tulee ensimmäisenä mieleen ruotsalaisesta kulttuurista?

6. Millaisia ruotsalaiset mielestäsi ovat?

7. Merkitse rasti viivalle siihen kohtaan, joka parhaiten kuvaa suhtautumistasi ruotsalaiseen kulttuuriin.

Positiivinen

Negatiivinen

8. Mitkä **kolme** seikkaa ovat eniten vaikuttaneet mielikuvaasi ruotsalaisesta kulttuurista? Merkitse numero 1 siihen kohtaan, joka on vaikuttanut eniten, numero 2 toiseksi eniten ja numero 3 kolmanneksi eniten.

Matkustelu Ruotsissa

Sukulaiset

Kaverit

Media

Koulu

Muu, mikä?

9. Millä tavalla edellä valitsemasi seikat ovat vaikuttaneet mielikuvaasi ruotsalaisesta kulttuurista?

10. Seuraatko ruotsalaisia medioita?

Kyllä () En ()

Jos vastasit **kyllä**, mitä ruotsalaisia medioita seuraat?

Sanoma- tai aikakauslehdet ()

Mainitse nimeltä lehdet, joita seuraat.

Televisio ()

Mainitse nimeltä esim. kanava tai sarjat, joita seuraat.

Internet

Mainitse nimeltä sivustoja, joissa käyt.

Jos vastasit **kyllä**, kuinka usein seuraat ruotsalaisia medioita?

Päivittäin

Viikoittain

1-2 krt / kk

Harvemmin

11. Kuvaile tilanteita, joissa olet tai olet ollut tekemisissä ruotsin kielen ja ruotsalaisen kulttuurin kanssa koulun ulkopuolella.

12. Jos olet ollut tekemisissä ruotsin kielen ja ruotsalaisen kulttuurin kanssa koulun ulkopuolella, koetko, että siitä on ollut hyötyä koulussa ruotsin oppitunnilla?

KIITOS VASTAUKSISTASI!